

### 3. זהות יהודית

סוגיית הזהות היהודית נדונה בספרות במגוון הקשרים, הנובעים מנקודות מבט של דיסציפלינות שונות – פילוסופית, סוציולוגית ופסיכולוגית. הדיון על הזהות היהודית נוגע לכל תחומי המחקר, לעתים מבליט את המשותף להם ופעמים אחרות מעצים את השוני. בחלק זה נביא את עיקרי המחקר הסוציולוגי והפסיכולוגי, ונדון במחקרים שבחנו את הגורמים הקשורים בזהות היהודית ואת השלכותיה של זהות זו. חשוב לציין כי רובם של המחקרים העוסקים בזהות יהודית בגולה, נערכו בארצות הברית. החוקרים האמריקנים בחנו את הזהות היהודית בקרב אוכלוסיות שונות כמתבגרים ומבוגרים. עובדה זו תבוא לידי ביטוי בסקירתנו. חלק ניכר מהמחקר בתחום הזהות היהודית, עסק בשאלות הנוגעות לביטויים התנהגותיים של זהות יהודית ולמשתנים המשפיעים על ביטויים אלה (כמו תהליכי סוציאליזציה וחינוך). מרבית החוקרים שנקטו גישה זו, בחנו את הזהות היהודית ברמה ההתנהגותית, קרי הוערך דפוס ההתנהגויות הדתיות המסורתיות שהאדם מבצע (למשל הדלקת נרות, שמירת כשרות והימנעות מציון חג המולד). עוד נכללו מדדים נוספים של קשרים חברתיים עם יהודים, שייכות לבית כנסת ולארגונים יהודיים אחרים וקשר לישראל. החוקרים ביקשו להעריך את תרומתם של מגוון הגורמים למידת הזהות היהודית, כפי שנמדדת, כאמור, ברמה ההתנהגותית בעיקר.

סוג אחד של גורמים שנמצא קשור להתנהגות מסורתית יהודית, הוא מספר הדורות המפרידים בין הפרט לדור שהגיע ראשון ממשפחתו לארצות הברית (Cohen, 1988; Goldstein & Goldscheider, 1968; Himmelfarb, 1984). המודל שהחוקרים מתארים נקרא **מודל הכרסום** (erosion). מודל זה מבטא את התופעה לפיה בני הדור הראשון, קרי המהגרים היהודים ילידי אירופה, קיימו את רוב המצוות; לעומתם, בני הדור השני מקיימים פחות מצוות, וכך הלאה, במגמת ירידה לדור השלישי ולאחריו. מחקר עדכני של כהן (Cohen, 1998) בדק את הקשר בין המבוגרים הצעירים של ימינו לדור הוריהם. הוא מצא כי לא היה הבדל במידת הדתיות בין הצעירים למבוגרים, אולם הצעירים התאפיינו בזהות אתנית יהודית נמוכה יותר. ייתכן שההבדלים בין מחקר זה למחקרים שתוארו לעיל, נבעו מהמדגם שכהן השתמש בו במחקר הנוכחי. מדגם זה כלל משיבים שנטלו חלק בסקר צרכנים והיו מלכתחילה מזהים יותר עם היהדות, בהשוואה לכלל יהודי ארצות הברית. לשון אחר, ייתכן שהעובדה שכלל המשיבים היו דתיים יותר מכלל היהודים בארצות הברית, הובילה לכך שלא נמצא הבדל ברמות הדתיות בין הצעירים למבוגרים, והדבר אינו משקף מצב כללי.

סוג שני של גורמים שנמצא קשור לזהות יהודית, כפי שבאה לידי ביטוי בעיקר בהתנהגות מסורתית יהודית, הוא מידת החשיפה לחינוך יהודי ואיכות היחסים של הפרט עם משפחתו ועם הסביבה היהודית (Bock, 1976; Cohen, 1988; 1995a; Goldstein, 1997; Himmelfarb, 1984; Lipset, 1994; Rimor & Katz, 1993). החוקרים הנוקטים גישה זו מניחים, כי זהות יהודית חזקה היא תוצאה של תהליכי סוציאליזציה המתרחשים בילדות, ואינם כוללים בחירה וקבלת החלטות (Horowitz, 1999). לטענתם, ככל שהסוציאליזציה במשפחה, בבית הספר ובחינוך הבלתי פורמלי (כמו ביקורים בישראל) אינטנסיבית יותר, כך הזהות היהודית תהיה חזקה יותר.

נסתייע בדוגמאות אחדות להבהרת הנושא. באחד המחקרים נבחנו שאלת הקשר בין מידת האינטנסיביות של חינוך יהודי לזהות יהודית, כפי שבאה לידי ביטוי בשייכות לארגונים יהודים, בשייכות לבית

כנסת ובנישואין עם יהודי, ושאלת הקשר בין חינוך יהודי שמקבלים ילדים לחינוך שקיבלו הוריהם (Goldstein, 1997). מחקר זה התבסס על נתונים מסקר אוכלוסייה לאומי רחב היקף (1990 National Jewish Population Survey). המחקר מורה, כי קיים קשר בין מידת האינטנסיביות של החינוך היהודי למעורבות בארגונים ובבית כנסת. קשר זה נמצא גם כשנוטרלה השפעתם של גורמים שונים כמו אזור מגורים, זרם ביהדות, קיומם של קשרים חברתיים עם יהודים ועוד. חינוך על בסיס יומי או חינוך חלקי על פני יותר משש שנים, היו קשורים במעורבות זו. קשר זה נמצא גם לגבי נישואי תערובת. בקרב נבדקים מבוגרים יותר, הקשר חלש יותר, אך עדיין חינוך יום-יומי של יותר משש שנים הוא המשמעותי ביותר. נמצא גם קשר בין החינוך היהודי שהורים קיבלו ובין האופי היהודי שבו הם מחנכים את ילדם – האם הוא גדל כיהודי או לא.

מאמר נוסף שממצאו התבססו על נתוני הסקר הלאומי משנת 1990, בחן את הקשר בין אופן הפיזור של יהודים באזורי מגורים שונים, הנובע מהגירה פנימית בתוך ארצות הברית, ובין חינוך וזהות יהודית (Goldstein & Goldstein, 1996). החוקרים מצאו כי כשישים אחוזים מהיהודים חיים בשכונות שאינן יהודיות כלל או שיש בהן שיעור נמוך של יהודים. בחינה של דפוס ההגירה של יהודים באזורים שונים בתוך ארצות הברית מורה, כי למעט אותם מבוגרים שמהגרים מאזור מרובה יהודים בצפון ארצות הברית לאזור מרובה ביהודים בדרום ארצות הברית (לרוב מניו יורק לפלורידה), רוב ההגירה היא לאזורים שבהם ריכוז היהודים נמוך יותר. שינוי מקום המגורים, שנעשה לרוב מסיבות אישיות כמו תעסוקה, פוגע בקשרים החברתיים והקהילתיים ומגביר את הסיכוי להתבוללות. גולדשטיין וגולדשטיין מצאו, כי מתבגרים שמשפחתם שינתה את מקום המגורים קיבלו פחות חינוך יהודי, בהשוואה לאלו שמשפחתם לא שינתה את מקום המגורים. המעבר של יהודים לאזורים שיש בהם ריכוז נמוך של אוכלוסייה יהודית, נמצא קשור בירידה בביטויים שונים של זהות יהודית ושל קשרים אישיים וארגוניים לרשתות יהודיות.

נתוני הסקר הלאומי שימשו בסיס למספר רב של מחקרים, אך עם זאת סברו חוקרים אחרים, כי אין בנתונים אלו כדי לענות על כל השאלות הנוגעות לזהות היהודית ולגורמים המשפיעים עליה. במחקרו על הקשר בין חינוך יהודי, על כל היבטיו, לזהות יהודית של מתבגרים ושל מבוגרים (Cohen, 1995b), ביקש כהן לענות על חסר שעלה מממצאי מחקרים קודמים. לטענתו, מכיוון שמרבית המחקרים בתחום התבססו על נתוני הסקר הלאומי משנת 1990, הם העריכו את השפעת החינוך על זהות יהודית של מתבגרים, ללא התייחסות לדפוס ההתנהגות היהודית של ההורים. לשון אחר, ממצאים שהצביעו על קשר בין האינטנסיביות של החינוך ובין זהות יהודית, העצימו אולי את הקשר והתעלמו מההשפעה של החינוך בבית.

במחקר נעשה שימוש בכלי הבודק מעורבות יהודית, ונאספו נתונים לגבי מתבגרים, מבוגרים (הוריהם) וקשישים (סבא וסבתא). המבוגרים נשאלו לגבי עצמם ולגבי הוריהם. השאלות הנוגעות לקשישים התייחסו להתנהגויות האלה: קיום ליל סדר, שימוש בכלים נפרדים לחלב ולבשר, הדלקת נרות שבת, הימנעות מהחזקת עץ חג מולד, ושייכות לארגון יהודי. לגבי עצמם, נשאלו המבוגרים על ההתנהגויות האלה: קיום ליל סדר, הדלקת נרות חנוכה, שימוש בכלים נפרדים, הדלקת נרות שבת, צום ביום הכיפורים, השתתפות בטקסים דתיים בחגים חשובים, השתתפות בתפילות אחת לחודש או בתדירות גבוהה יותר, הימנעות מהחזקת עץ חג מולד, הימנעות גמורה מחגיגת חג המולד, זיקה (attachment) לישראל, כוונה לבקר בישראל, החשיבות של היות יהודי ("כמה חשוב לך להיות יהודי בחיים שלך?"), שייכות לבית-כנסת, שייכות למרכז קהילתי יהודי, השתתפות בתכניות של JCC, וקיומם של קשרים רבים עם חברים יהודים. המתבגרים נשאלו על ההתנהגויות האלה: החשיבות של היות יהודי, קשר לישראל, השתתפות בטקסים של חגים חשובים, צום ביום כיפור, חברים יהודים, מחויבות לצאת (to date) בעיקר עם יהודים.

בניתוחים נבדקה ההשפעה הייחודית, או הערך המוסף, של החינוך היהודי שקיבלו המתבגרים (בית-ספר אורתודוקסי, בית-ספר יהודי לא

אורתודוקסי, לימודים חלקיים, לימודי יום ראשון, לא קיבלו חינוך יהודי) על הזהות היהודית שלהם, מעבר להשפעה של המעורבות היהודית של ההורים ושל משתנים נוספים (מין, גיל, מצב סוציאקונומי, אזור מגורים). הערך המוסף של השתתפות בתנועת נוער נבדק מעבר להשפעתו של החינוך היהודי, והערך המוסף של הסיור לישראל נבדק מעבר לכל הגורמים שתוארו.

הממצאים מראים שכמעט כל צורות החינוך היהודי (למעט בית־ספר של יום א') תורמות לרמה גבוהה יותר של מעורבות יהודית. לימודים מלאים בבית־ספר יהודי וחינוך יהודי יום־יומי מלא השפיעו במידה הגבוהה ביותר, כאשר לחינוך האורתודוקסי השפעה מרבית. בית־ספר חלקי, תנועת נוער וסיור לישראל תרמו באופן מתון. ההשפעה של החינוך לסוגיו על מעורבות יהודית חזקה יותר בקרב אלו הנשואים ליהודים, בהשוואה למתבוללים.

בחנית הקשר בין המשתנים ובין נישואי תערובת מלמדת, כי למעט בית־ספר של יום א', חינוך יהודי מפחית את הסיכוי להינשא לבן־זוג שאינו יהודי. הדבר נכון לבית־ספר חלקי, ועוד יותר לחינוך מלא. לגבי בית ספר של יום א' הכיוון הפוך; ההסבר המוצע הוא שבדור הקודם, חינוך זה היה אופייני לרפורמים הגרים באזורים יהודיים פחות, ולכן חשופים יותר לנישואי תערובת. ההשפעה של תנועת נוער ושל נסיעה לישראל מצומצמת בהרבה מהשפעת החינוך הפורמלי.

מחקר זה בחן את הקשר בין החינוך היהודי, על היבטיו השונים, לזהות יהודית. טענת החוקר הייתה כי לא ניתן לבחון את ההשפעה של חינוך יהודי, בלי להתייחס למידת המעורבות היהודית שחווה הצעיר בבית, ולכן הוא מדד מעורבות זו בקרב ההורים ובקרב הקשישים. אמנם, החוקר ציין כי נמצא קשר בין מעורבות ההורים ובין אופי החינוך היהודי ומידת המעורבות של הצעירים. אולם, הוא לא פירט את ההשפעה הייחודית של מעורבות ההורים, מכיוון שזו לא הייתה מטרתו המוצהרת. נראה לנו, כי מעניין היה להתייחס גם להשפעה הייחודית של מידת המעורבות היהודית שחווה הצעיר בבית, על הזהות היהודית שלו.

מחקרו של כהן מלמד, כי לחינוך היהודי השפעה חיובית על הזהות היהודית של הפרט. תמונה דומה התקבלה במחקר ייחודי, שעסק בסוגיית זהותם היהודית של מתבגרים בארצות הברית (Kosmin & Keysar, 2000). מחקר זה הוא מחקר אורך על 1000 תלמידים המשתייכים לארם הקונסרבטיבי, שנכללו בו שני שלבים. בשלב הראשון, שנערך בשנת 1995, רואיינו המתבגרים שהיו בני 12-13 (בר/בת מצווה) והוריהם. בשלב השני, רואיינו רוב התלמידים לאחר ארבע שנים, כאשר חלקם היו בשלהי תקופת הלימודים בבתי ספר תיכוניים והיתר בשלב הכניסה ללימודים במכללות.

ממצאי המחקר מעידים על תמונה די חיובית באשר לתחושת הגאווה והשייכות ליהדות ולעם היהודי. התפיסה כי הכניסה לתיכון היא פְּרָדָה מהעולם היהודי לא אוששה, ולא נמצא כי חלה ירידה משמעותית במעורבות בחיים הדתיים. למעשה, מעל לתשעים אחוזים מהמשיבים ציינו כי הם מגיעים לבית־הכנסת בחגים, ורובם אף נוטלים חלק בפעילויות הקשורות ביהדות, כגון ביקור בישראל. החוקרים מציינים, כי חשוב לזכור שהנחקרים אינם מייצגים את כלל הנוער היהודי בארצות הברית, מכיוון שהם בנים למשפחות המשתייכות לבית־כנסת ויש להם בסיס של חמש שנות חינוך יהודי, בממוצע, עד גיל 13.

עם זאת, אף שהעמדות הן חיוביות באופן כללי, יש מספר נקודות שראוי להתייחס אליהן. ראשית, הגם שבחינה אובייקטיבית של המעורבות בחיים הדתיים אינה מלמדת על ירידה משמעותית שחלה בגיל ההתבגרות, התפיסה הסובייקטיבית של חלק גדול מהם (כארבעים אחוזים) היא שהם מקיימים פחות מצוות, בהשוואה לגיל בר המצווה. שנית, בדומה לממצאים ארבע שנים קודם לכן, חלק גדול מהצעירים אינם מקבלים עליהם כללים מסוימים כמו שמירה על כשרות (חצי מהמשיבים ציינו כי הדבר אינו חשוב להם כלל). שלישית, כמחצית מכלל הצעירים דיווחו על כך שרוב חבריהם אינם יהודים, עובדה שכשלעצמה היא חשובה מאוד בהקשר לבחירה עתידית בבן זוג. לבסוף, בד בבד עם התפיסה כי ישנם חוקים וכללים שאינם משמעותיים,

כארבעים אחוזים ציינו כי היו מעוניינים לקיים יותר מצוות בעתיד. הנקודות שמנינו יש בהן כדי לאותת לקובעי המדיניות בקהילה היהודית ולמנהיגיה. נראה כי במסגרת התנועה הקונסרבטיבית צומח דור חדש, המבטא באופן אחר את המשמעות של היות יהודי. הצעירים חשים כי היותם יהודים מהווה חלק חשוב בחייהם, כאשר הם מאמצים ערכים מוגדרים כמו תרומה לצדקה (כשישים אחוזים ציינו שמתן צדקה הוא ערך חשוב מאוד), וחשים אחריות לסייע ליהודים נזקקים בכל העולם. אולם הם אינם מקבלים על עצמם ערכים אחרים כמו הקפדה על כשרות או התקשרות עם יהודים אחרים. כאמור, רבים ציינו כי הם מעוניינים להקפיד יותר על המצוות בעתיד. אמנם לא ניתן לדעת מה מידת הרצינות של הצהרות אלה, אולם יש בהן כדי לאותת לרבנים ולבתי הכנסת לפעול לקירוב הצעירים.

ממצאי המחקר מורים כי, באופן כללי, ככל שהמתבגר נוטל חלק ניכר יותר בחינוך יהודי, אם פורמלי ואם לאו, כן הוא מקיים מנהגים רבים יותר הקשורים בדת ומבטא עמדות אוהדות יותר כלפי זהותו כיהודי. השפעתו של החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי היא מצטברת. כך, למשל, אלו המקבלים חינוך יהודי יום-יומי מלא, ונוטלים בדרך כלל חלק בפעילויות נוספות כמו תנועות נוער יהודיות, יבטאו עמדות חיוביות יותר מאלו המשתייכים לתנועת נוער אך אינם מקבלים חינוך יהודי פורמלי. עם זאת, בדומה לממצאים בגיל בר המצווה, בחלק מההיבטים שנחקרו, הפער בין תלמידים שקיבלו חינוך יהודי יום-יומי (Jewish day-school) ובין היתר לא היה כה גדול כפי ששוער. החוקרים מייחסים זאת לכך, שרק מעטים מכלל הצעירים הקונסרבטיבים אכן לומדים במסגרת תיכונית דתית יום-יומית (ישיבה), ולכך ששכבה קטנה זו נבדלת מרוב הלומדים בישיבות, שהם אורתודוקסים.

הקשר החיובי בין החינוך היהודי שהמתבגר נחשף אליו ובין ביטויים שונים של זהות יהודית, נמצא בהקשר להתנהגויות, לעמדות בנוגע לדת ולשיוך לאדם בתוך היהדות. אשר להתנהגויות, משיבים הלומדים בחינוך יהודי במסגרת יום-יומית דיווחו כי יש להם שיעור גבוה יותר של חברים יהודים, בהשוואה ליתר מסגרות החינוך, וכי הם

השתתפו בשיעור גבוה יותר של טיולים בישראל. לגבי הקפדה על מנהגים דתיים, החינוך הפורמלי הדתי היה קשור בהקפדה על כללי כשרות ועל הליכה לבית הכנסת לפחות פעם בחודש. בהקשר לעמדות דתיות, ישנן אלו שבהן לחינוך יש השפעה, כמו למשל חשיבותה של שמירת השבת. עמדות אחרות, כמו התפיסה כי האמונה באלוהים חשובה ליהדות, נתפסות כחשובות בלא הבדל בין רמות החינוך (בין עשרה לחמישה עשר אחוזים בכל רמת חינוך סברו כי אמונה זו אינה חשובה). להתנגדות לקיום קשרים עם לא יהודים הסכימו כשישים אחוזים מקרב הלומדים בבתי ספר יהודיים, בהשוואה למחצית משיעור זה אצל אלו שאינם מעורבים בפעילות יהודית כלשהי.

לבסוף מציינים קוסמין וקיסר, כי החוויות החיוביות של תקופת בר/בת המצווה השפיעו על עמדותיו ותחושותיו של המתבגר גם מאוחר יותר, כלומר גם עם סיום הלימודים בבית הספר התיכון.

מחקר רחב היקף נוסף שנערך באחרונה (Kadushin et al., 2000), בחן אף הוא היבטים שונים של זהות יהודית בקרב מתבגרים. במחקר זה רואיינו 1,300 מתבגרים בני 13 עד 17 המשתייכים לתנועה הרפורמית, לתנועה הקונסרבטיבית, לארס הרה־קונסטרקציוניסטי (re-constructionist) ולקהילות עצמאיות. במחקר אף רואיין אחד ההורים של כל נער. ממצאי המחקר מורים על כך, שהנוער היהודי קשור קשר אמיץ בסביבה האמריקנית וחווה תהליך מורכב ביותר במעבר מילדות לבגרות.

ממצאי המחקר מלמדים על ירידה במידת ההשתתפות בפעילויות הקשורות ביהדות, מגיל בר המצווה לסיום התיכון. בעוד שכמעט כל הצעירים בני 13 נטלו חלק בפעילות יהודית כלשהי (אם חינוכית, התנדבותית או פעילות פנאי), כמחצית בלבד היו מעורבים בפעילויות אלה בגיל 18. העלייה בשיעור הנסיעות לישראל וכן אפשרויות התעסוקה (כמו הוראה בקרב הקהילה) לא השפיעו על מגמת הירידה הכללית, שהיא כפי הנראה תוצאה של הפחתת החינוך היהודי הפורמלי.

בחינת העמדות כלפי בית־הספר, מלמדת על הבדלים משמעותיים בין העמדות כלפי החינוך הכללי וכלפי החינוך היהודי. בעוד שהצעירים



מתייחסים לחינוך הכללי ביתר רצינות ושואפים להגיע להישגים אקדמיים גבוהים, הם מבטאים עמדות שליליות כלפי החינוך היהודי המשלים. מעניין לציין, כי צעירים בעלי שאיפות אקדמיות גבוהות ייחסו משמעות רבה יותר ליהדות, בהשוואה לצעירים בעלי שאיפות נמוכות יותר.

אשר לפעילויות פנאי בתקופת הלימודים ובקיץ, במהלך שנת הלימודים משתתפים הצעירים במגוון פעילויות פנאי (ספורט, אמנות ומועדונים שונים). אותם צעירים המעורבים יותר בפעילויות באופן כללי, הם דווקא אלו המקבלים חינוך יהודי פורמלי. שיעור ההשתתפות בתנועות נוער יהודיות היה מתון. בקיץ מתקבלת תמונה שונה. ההשתתפות בתכניות יהודיות נמנית עם חמש הפעילויות המועדפות על הצעירים, כאשר שיעור ההשתתפות בהן אף עולה עם הגיל. רוב המשתתפים בתכניות היהודיות באים ממשפחות שהציבו את המשכיות החינוך היהודי בעדיפות גבוהה. הביקור בישראל הוא שיא בהקשר זה, כאשר השלכותיו על העמדות היהודיות ועל הקשר ליהדות תלויות במידה רבה במחויבותם של ההורים.

כפי שראינו כבר במחקרים קודמים, לקשר עם ההורים ולעמדותיהם בנוגע ליהדות השפעה משמעותית על הצעיר. באופן כללי, רוב המשתתפים במחקר זה דיווחו על יחסים טובים עם הוריהם. ההתייחסות ליהדות בבתים אלה מתונה, ואין הקפדה מחמירה על קיום המצוות. להורים השפעה ניכרת על ההחלטה אם להמשיך לקבל חינוך יהודי, כמו גם, כפי שכבר ציינו, על השתתפות בתכניות יהודיות כביקור בישראל.

אשר לעמדות הנוגעות לנישואין ולגידול ילדים בעתיד, כשליש מהצעירים ציינו כי חשוב מאוד להינשא ליהודי; לשם השוואה, שני שלישים מההורים סברו כך. עם זאת, כשני שלישים מהמשיבים ציינו כי חשוב להם לגדל את ילדיהם כיהודים.

בהשוואה בין מתבגרים החיים באזורים שבהם ריכוז גבוה של יהודים למתבגרים החיים באזורים שבהם ריכוז נמוך של יהודים, דיווחו הראשונים על שיעור גבוה יותר של חברים יהודים (בדרך כלל מבית-

הספר) ועל סיכויים גבוהים יותר לצאת עם ברזוג יהודי. הבדלים אלה נמצאו גם במחקרם של גולדשטיין וגולדשטיין (Goldstein & Goldstein, 1996), שנדון לעיל. עוד מצאו החוקרים, כי צעירים החיים באזורים שבהם יהודים מעטים, מסתמכים יותר על מסגרות ארגוניות יהודיות ועל פעילויות קיץ, על מנת להכיר חברים יהודים במסגרת השונה מהלימודים בבית-הספר (Kadushin et al., 2000). ההבדלים הנובעים מריכוז היהודים באזור המגורים, לא נמצאו בהקשר למתבגרים הלומדים בבתי-ספר עם חינוך יהודי יום-יומי (Jewish day school). נראה לנו כי הסיבה לכך היא, שאלו הלומדים במסגרת יום-יומית נחשפים לרשתות חברתיות יהודיות אינטנסיביות, גם אם אזור המגורים שלהם אינו משופע ביהודים. נוסף על כך, תלמידים אלה גדלים בדרך כלל בבתים המייחסים חשיבות רבה ליהדות, ולרוב מגלים הקפדה יתרה על מנהגים דתיים.

לסיכום, בעבור הצעירים היהודים שנחקרו במחקר זה, היהדות משמעותה ערכית ותרבותית ונוגעת לערכים כלליים כמו תחושת קשר ליהודים אחרים, דאגה למדינת ישראל, הנצחת השואה והתנגדות לאנטישמיות. עם זאת, ערכים אלה אינם באים לידי ביטוי באורח החיים המודרני שלהם. ישנו פער בין הערכים המוצהרים ובין ההתנהגויות. למשל, הם אינם נוטלים חלק בפעילויות צדקה, בארגונים יהודיים ובמנהגים וטקסים הקשורים ביהדות.

התבוננות בשני המחקרים המקיפים שסקרנו כעת, מלמדת על תמונה שונה שיש לבחון אותה לעומק. נראה לנו, כי ההבדלים נעוצים בעיקר באוכלוסיות השונות שנבחנו. המחקר האחרון שנדון, בחן את הזהות היהודית של מתבגרים המשתייכים לכל התנועות בארצות הברית, למעט האורתודוקסים. צעירים אלה מעורבים בחברה האמריקנית ושואפים לקחת חלק בה בכל תחומי החיים. הם מגלים שאיפות אקדמיות וכלכליות, ומאמצים רק אותם היבטים ביהדות הרלוונטיים להשקפה זו. יתר על כן, למדנו כי השפעתם של ההורים משמעותית מאוד בהקשר זה. הורים שמייחסים חשיבות מעטה יותר לחוקי ההלכה, להקפדה על מנהגים, לחינוך יהודי ולנישואים עם בן

זוג יהודי, ישפיעו בכיוון זה על ילדם. ניתן להניח כי הורים המשתייכים לתנועה הרפורמית מדגישים פחות היבטים אלה.

בהשוואה למחקר זה, התמקד מחקרם של קוסמין וקיסר (Kosmin & Keysar, 2000) אך ורק במתבגרים המשתייכים לתנועה הקונסרבטיבית, ולא קָלל משתתפים רפורמים ואחרים. נתון זה, יש בו כדי להשפיע על דפוס הקשר ליהדות. אצל המשיבים הקונסרבטיבים ראינו, כי לא חלה ירידה ניכרת במעורבות בפעילויות הקשורות ליהדות במהלך ההתבגרות. ייתכן שהסיבה לכך היא המעורבות הרבה בפעילויות יהודיות מכל הסוגים, והחשיבות שמעניקים לכך ההורים. בכל זאת, חשוב לציין גם, כי אפילו בקרב הקונסרבטיבים שיעור ההקפדה על חוקים שונים (כמו כשרות) היה נמוך.

גישתה של הפסיכולוגיה החברתית מדגישה היבטים נוספים להיבטים ההתנהגותיים בזהות היהודית ובתהליך התגבשותה. הפסיכולוגים החברתיים שואלים עד כמה אדם חווה את היותו חלק מקבוצה ומתנהג בהתאם לכך, ומה הם התנאים המעוררים תחושה כזו. החוקרים הנוקטים גישה זו, מבקשים לאתר את הגורמים והתהליכים התורמים להזדהות תוך-קבוצתית חברתית ולהתקשרות לקבוצה, ולמצוא את מאפייני הזהות שיש לחזקם על מנת להעצים תחושת "קבוצתיות" – תחושה של חלק מקבוצה.

לדעתו של שפירא (Shapiro, 1997), הירידה בקיום מצוות היא סימפטום של בעיה עמוקה יותר: רבים מהיהודים אינם חשים עוד שהם חלק מהעם הנבחר, ואינם מאמינים בייחודיות של העם היהודי. למעשה, שאפו היהודים בארצות הברית להיות דומים ככל האפשר לאמריקנים אחרים. נוצר בלבול וחוסר אבחנה בין יהודיות (Jewishness) ובין יהדות (Judaism). היהדות הפכה לבחירה דתית שניתן לקבל אותה או לדחותה. לטענתו, מכיוון שמצב הדברים כיום מקשה על איתור התנהגויות משותפות לכלל היהודים האמריקנים, חשוב לשים לב לשאלת הזהות היהודית.

אמיוט וסיגלמן (Amyot & Sigelman, 1996) ביקשו להעריך את ההשפעה של מידת הדתיות (כפי שמוערכת במדדים התנהגותיים) ושל

מגע אישי עם יהודים אחרים, על הזדהות יהודית של מבוגרים. הם בדקו את האפשרות, שגם ליהודים שאינם מקיימים את המצוות הדתיות ואינם נוטלים חלק בחיי הקהילה היהודית, יש מרכיב של זהות יהודית. השאלה היא, האם לאותם אנשים יש מובן פסיכולוגי אחר של היות יהודי.

המחקרים שתוארו, אשר בחנו זהות (identity) או הזדהות (identification) יהודית בארצות הברית, התמקדו, כאמור, בעיקר בקיום מנהגים, בהשתתפות בטקסים דתיים, בשייכות לארגונים יהודיים ותמיכה כספית בהם, בנישואים וחברויות עם יהודים ובהתנהגויות אחרות (Cohen, 1983; Himmelfarb & Loar, 1984; Kivisto & Nefzger, 1993). לטענת אמיוט וסיגלמן (Amyot & Sigelman, 1996), התנהגויות אלה קשורות במובן הפסיכולוגי של השתייכות לקבוצה ייחודית; אולם בניגוד לחוקרים אחרים, הם סבורים כי ההתנהגויות עצמן אינן מרכיבות את מושג הזהות. לשון אחר, הזדהות יהודית היא המידה שבה יהודים אמריקנים רואים עצמם שונים מאחרים, ולא המידה שבה הם מקיימים מנהגים או נפגשים עם יהודים אחרים. המושגים אמנם קשורים ביניהם, אך אינם חופפים.

חוקרים אחדים התייחסו להיבטים הנוספים של הזהות היהודית, אולם לטענתם של אמיוט וסיגלמן, אופן המדידה שלהם לא היה מספק. נסתייע בשתי דוגמאות להבהרת ההבדלים. דוגמה ראשונה נוגעת לסולם של הימלפרב ולואר למדידת הזדהות יהודית (Himmelfarb & Loar, 1984), שבו כללו החוקרים בעיקר התנהגויות המעידות על מידת הדתיות (תדירות ההשתתפות בטקסים יהודיים, הדלקת נרות שבת, שמירה על חוקי כשרות) ועל יחסי גומלין חברתיים עם יהודים אחרים (כמו שייכות לארגונים יהודיים, ההשתייכות הדתית של חברים, שכנים ועמיתים). חשוב לציין שהם אכן כללו פריטים רגשיים ואסתטיים (כגון מידת הגאווה שאדם חש על היותו יהודי ומידת ההנאה ממוזיקה וספרות יהודית), אולם כל ההיבטים נכללו במושג אחד של זהות יהודית. במחקר של אמיוט וסיגלמן (Amyot & Sigelman, 1996), דתיות ויחסי גומלין חברתיים מופרדים ושונים מהותית מהתחושה של הזדהות

יהודית. המושגים שונים אלו מאלו, והמחקר מבקש לבחון אמפירית את הקשר ביניהם.

דוגמה נוספת לבעייתיות מתודולוגית, היא הניסיון של קיביסטו ונפצגר (Kivisto & Nefzger, 1993) למדידת הזדהות יהודית. חוקרים אלה השתמשו בשאלה אחת – "באיזו מידה היותך יהודי חשובה לך?". מדד זה נועד למדוד "אתניות סימבולית יהודית". הממצאים הראו, כי 92% מהנחקרים טענו כי להיות יהודי חשוב להם או חשוב מאוד. תוצאות אלה מלמדות כי השאלה אינה מבחינה מספיק, וייתכן כי שאלות "קשות" יותר היו מצביעות על דפוס הומוגני פחות ובעל שונות גדולה יותר.

אמיוט וסיגלמן (Amyot & Sigelman, 1996) העריכו, כאמור, את מידת הדתיות, יחסי גומלין חברתיים עם יהודים והזדהות יהודית, בשלושה סולמות נפרדים. ההזדהות היהודית נמדדה בסולם בן ארבעה פריטים: עד כמה חשוב לך שהשכונה שאתה גר בה תהיה בעלת צביון יהודי? מהי מידת הסכמתך לתפיסה כי בעת משבר, יהודים יכולים לסמוך רק על יהודים אחרים? כיצד תגיב אם ייוודע לך שבנך או בתך שוקלים להינשא לאדם לא יהודי? עד כמה חשוב לך להיות יהודי? שני המנבאים (מידת דתיות וקשרים עם יהודים) נמצאו מובהקים, והמודל כולו הסביר כחמישים אחוזים מהשונות בהזדהות יהודית. הממצאים מורים על מספר מסקנות. ראשית, יש בסיס לדאגה הרווחת בימים אלו, כי רמה נמוכה של דתיות ומגע חברתי בין יהודים קשורה בתחושה חלשה יותר של זהות יהודית. שנית, כיוון שדתיות משפיעה על תחושת הזהות היהודית יותר מאשר מגע חברתי, הירידה בדתיות מהווה איום גדול יותר על הזהות היהודית מאשר הירידה במגע חברתי. שלישית, לזהות היהודית יש בסיס איתן, שאינו מושפע מירידה בדתיות ובמגע חברתי אלא מגורמים אחרים.

על מנת לחקור את הגורמים הקשורים בזהות יהודית, נוספו למודל עוד גורמים: רמת החינוך, גיל, וְתָק דורי בארצות הברית, חברים או קרובים ישראלים, והדת שעל פיה חונך האדם בילדותו. המודל כולו (כולל דתיות ומגע חברתי) הסביר, גם כאן, כחמישים אחוזים מהשונות

בזהות יהודית. רוב הגורמים הנוספים תרמו תרומה נמוכה ובלתי מובהקת. גורם אחד שתרים תרומה מובהקת, התייחס לאופן גידולו של האדם כיהודי. גורם זה השפיע, למרבה הפלא, דווקא באופן שלילי על הזהות היהודית.

ניתוח מעמיק יותר של תוצאות אלה מלמד על אינטראקציה, שמשמעותה דפוס שונה אצל כאלה המקיימים בהווה אורח חיים יהודי, בהשוואה לאלה שאינם מקיימים אורח חיים כזה. בקרב אלו המקיימים אורח חיים יהודי, לגדילה בבית שניהל אורח חיים יהודי יש קשר חיובי להזדהות יהודית. תמונה הפוכה נמצאה בקרב אלו שכיום אינם מקיימים אורח חיים יהודי. במקרה זה, לגדילה בבית שניהל אורח חיים יהודי יש קשר שלילי להזדהות יהודית. במילים אחרות, ההתבוללות לתוך התרבות האמריקנית נפוצה יותר בקרב אלו שנטשו את מנהגי ילדותם, לעומת אותם יהודים שמעולם לא קיימו את מנהגי היהדות. וכפי שמתאר זאת מרקוביץ (Markowitz, 1990), דור שלם של יהודים מצא כי היהדות ריקה מתוכן ואין לה משמעות עבורו או תוכן תרבותי ייחודי. ריק זה החליש את המשיכה של הזהות היהודית, שנעשתה רק תווית. חלק מאותם אנשים חיפשו משמעות מחודשת ביהדות, ואילו היתר חיפשו סיפוק לצרכים רוחניים במקומות אחרים.

אמיוט וסיגלמן (Amyot & Sigelman, 1996) מסכמים את ממצאי מחקרם בטענה, שסוציאליזציה מוקדמת כיהודי, או לפחות המודעות לאתניות יהודית, יוצרת בסיס של זהות יהודית שאינו נזנח לגמרי. אולם כאשר האדם זונח את היהדות, בסיס זה והמסורת התרבותית סביבו נפגעים מאוד. הם סבורים כי על מנת לשמר את הקשר ליהדות בקרב אלו שזנחו אותה, יש צורך להחיות את היהדות ולהעניק משמעות מחודשת לסיפוק הנפשי שיש ביכולתה להעניק.

הניסיון לאתר גורמים נוספים הקשורים בזהות היהודית הנחה את מרקסטרום ושותפיה (Markstrom et al., 1998). במחקרם, הם בחנו את ההבדלים בזהות בין מתבגרים יהודים החיים בשכונות שבהן היהודים הם המיעוט הדומיננטי, ובין כאלה החיים בשכונות שבהן ישנם מיעוטים אחרים דומיננטיים יותר. החוקרים בחנו את הזהות היהודית

בשלושה היבטים: אידאולוגי, בינאישי ואתני. נוסף על כך, התייחסו החוקרים לשלב גיבוש הזהות שבו נמצא המשיב (Adams et al., 1989; Marcia, 1966).

תוצאות המחקר מלמדות על כמה הבדלים בין שתי הקבוצות. נמצא שהמתבגרים היהודים החיים בשכונות שבהן היהודים הם מיעוט מצומצם, נמצאים בשלב ראשוני יותר של גיבוש זהות (שלב של בלבול, שמשמעותו שהזהות לא נחקרה ולא קיבלה את המחויבות של הפרט), בהשוואה לאלו החיים בשכונות שבהן היהודים הם מיעוט דומיננטי. לגבי זהות אתנית, שם נעשה שימוש בסולם של פיני (Phinney, 1992), היו שלושה תת-סלמות: שייכות אתנית והצהרה (חמישה פריטים; למשל, "אני שמח שאני חבר בקבוצה שאליה אני משתייך"), התנהגויות ומנהגים אתניים (שני פריטים; למשל, "אני פעיל בארגונים או בקבוצות חברתיות הכוללות ברובן חברים מהקבוצה האתנית/תרבותית שלי"), השגת הזהות האתנית (שבעה פריטים; למשל, "אני מחזיק בתפיסה ברורה לגבי הרקע האתני/תרבותי שלי ומשמעותו בעבורי").

בהקשר לזהות האתנית נמצאו שני אפקטים עיקריים: מתבגרים משכונות עם רוב יהודי היו גבוהים יותר בתת-הסולם של התנהגויות ומנהגים ובציון הזהות האתנית הכללי. נמצאה אינטראקציה בין מין להקשר בתת-הסולם של השגת זהות אתנית: נשים בשכונות שבהן היהודים הם מיעוט דומיננטי קיבלו את הציון הגבוה ביותר, אחריהן נשים בשכונות שבהן היהודים הן מיעוט מצומצם. גברים בשכונות המיעוט הם בעלי הזהות הפחות מגובשת. אינטראקציה נוספת נמצאה לגבי ציון הזהות האתנית הכולל: גברים ונשים משכונות שבהן היהודים הם מיעוט דומיננטי קיבלו ציון זהה וגבוה, ונשים בשכונות שבהן היהודים הם מיעוט מצומצם קיבלו קצת פחות. הגברים בשכונות שבהן היהודים הם מיעוט מצומצם קיבלו את הציון הנמוך ביותר.

ממצאי מחקר זה עולים בקנה אחד עם ממצאי מחקרם של גולדשטיין וגולדשטיין (Goldstein & Goldstein, 1996), שהצביעו על הבדלים בין ילדים למשפחות המתגוררות באזורים מרובי יהודים ובין ילדים באזורים מעוטי יהודים. כאמור, ממחקר זה ניתן ללמוד, שילדים

שחיו בשכונות שבהן היהודים הם מיעוט משמעותי קיבלו חינוך יהודי אינטנסיבי יותר, ובמקביל גם קיימו יותר קשרים חברתיים עם יהודים. החוקרים שחקרו את הגורמים הקשורים בזהות היהודית לא הסתפקו בשיטות המחקר הכמותי, שעמדו בבסיס המחקרים שתוארו קודם לכן. הם טענו כי ישנם רכיבים משמעותיים שניתן לאתרם אך ורק בבחינות מעמיקות יותר. דוגמה לכך מתוארת בספרם של כהן ואייזן (Cohen & Eisen, 2000), שבחנו, באמצעות ראיונות עומק וקבוצות מיקוד, את הגורמים התורמים למחויבות ולמעורבות יהודית אצל מבוגרים. מסיפורי החיים (נרטיבים) של המשיבים עלה, כי השינויים הערכיים המאפיינים את החברה המודרנית, כלומר קדימות לערכי אינדיבידואליזם על חשבון ערכי קולקטיביזם, באים לידי ביטוי במשמעותה של היהדות. חלק ניכר מהיהודים בארצות הברית, ובמיוחד אלו שחשים קשר מתון אל היהדות, מבטאים את יהדותם במישור האישי ולא במישור הציבורי. במה דברים אמורים? בעבר, היו הקהילה בכלל ובית-הכנסת והארגונים היהודיים בפרט מוקד שהחיים היהודיים התרכזו בו. המשמעות היהודית באה לידי ביטוי בתרומה למטרות הקשורות ביהדות, בתמיכה בישראל ובהתנגדות לאנטישמיות. כיום, המשפחה והחברים הקרובים הם קבוצת ההתייחסות שבחברתה מגלה האדם את המשמעות האמתית של "להיות יהודי" בעבורו, און כפי שצינו המשיבים, אז ורק אז הם "מסירים את המסכות" ויכולים להביע את האני האמתי שלהם (true self). את הרוחניות האמתית, כך הם חשים, ניתן למצוא במסגרת המצומצמת והקרובה, ולא בבית-הכנסת. למשפחה, כך מסתבר, תפקיד חשוב לא רק בעבור האדם כמבוגר, אלא גם בהתפתחותה של הזהות היהודית בגיל הילדות. המשיבים ציינו, כי להורים תפקיד חשוב בעיצוב דפוס ההתייחסות של האדם אל היהדות, והם משמעותיים מאוד בתהליך הסוציאליזציה של הילד ובהכרתו את המנהגים והמסורת. דווקא לגורמים חיצוניים כמו בית ספר יהודי משלים (Hebrew school) יוחסה השפעה שלילית. גורמים אלה הוערכו כגורמים מרחיקים ולא מקרבים אל היהדות. כהן ואייזן עמדו, כאמור, על הקושי לחקור כהלכה את הזהות



היהודית באמצעות כלי מחקר כמותיים נפוצים, כסקרי נייר ועיפרון או סקרים טלפוניים. לפיכך, הם בחנו את שאלות המחקר שלהם באמצעות שיטות מחקר איכותניות, שכללו ראיונות עומק וקבוצות מיקוד. מחקר נוסף שבחן את הזהות היהודית בשיטות איכותניות (qualitative), הוא מחקרה של בת־עמי הורוביץ (Horowitz, 2000) המכונה "קשרים ומסעות". במחקר זה, בחנה החוקרת את הקשר בין המחויבות הפנימית של האדם להיותו יהודי ובין הביטוי המעשי של מחויבות זו (כפי שבא לידי ביטוי במנהגים דתיים למשל). עוד היא ביקשה לאתר את הגורמים המשפיעים על היווצרותה של מחויבות זו אצל האדם המבוגר. כדי להשיב על שאלות המחקר, לא הסתפקה החוקרת בשיטות איכותניות, המאפשרות לתאר תופעה לעומק אך מקשות על יכולת ההכללה, אלא שילבה סקר רחב היקף. נביא את המסקנות העיקריות ממחקרה.

הורוביץ הציגה שני היבטים חדשים המספקים תובנה על המשמעות הפסיכולוגית של זהות יהודית. בהיבט הראשון, היא התייחסה לקשרים (connections) שיהודים חשים כיום כלפי היהדות. הדבר בא לידי ביטוי במשמעות של להיות יהודי עבור הפרט ובאופן שבו הוא מחובר להיותו יהודי. בהקשר זה, התעניינה החוקרת ביחסי הגומלין שבין החלק היהודי בזהות ("האני היהודי") ובין יתר ממדי העצמי, ובהשפעה של יחסים אלה על קבלת החלטות בצמתים שונים במהלך החיים (למשל בחירת בן זוג).

ההיבט השני של המחקר התייחס ל"מסעות" (journeys), כלומר לתהליך ההתפתחות של הזהות במהלך החיים. כאן נגעה החוקרת בסוגיית ההשפעה של חוויות וקשרים שהאדם חווה במהלך השנים על זהותו, ובמיוחד בשאלת הקשר שבין תפיסת הזהות היהודית בילדות להתפתחותה במהלך השנים. היא מדגישה כי הזהות היא דינמית ומשתנה במהלך החיים.

שני ההיבטים – קשרים ומסעות – מבטאים גישה חדשה למשמעותה של זהות יהודית. הזהות היהודית, לפי גישה זו, כוללת את מערכת האמונות, הדימויים, התחושות והמנהגים שמשמעותם בעבור

הפרט עצמו להיות יהודי. המחקר מורה כי היהדות נבדלת אצל אנשים שונים מבחינת התוכן המיוחס לה (דת, תרבות, משפחת, אישי), מבחינת המשמעות המיוחסת לה (היהדות כחלק מעברו של הפרט או מעתידו, היהדות כחובקת את כלל תחומי החיים או כמסויגת לתחום מוגדר אחד), ומבחינת הערכיות (תחושות ועמדות חיוביות ושליליות שהיהדות מעוררת אצל הפרט).

החוקרת משתמשת במטאפורה המדמה את רכיבי הזהות היהודית כמסודרים במעין "מזנון", כאשר כל אחד בוחר לו את הרכיבים שלו לתוך צלחתו האישית. נסתייע בדוגמאות אחדות להבהרה. עבור אחת המשתתפות במחקר, היהדות מתבטאת בסטראוטיפ של "יְנִיָּה", הכולל תכונות של נדנוד והצקה; בעבור השנייה, היהדות, לדבריה, היא חלק ממנה אולם אין לה נגיעה לקבלת החלטות כמו למשל בחירת בן זוג; ואילו בעבור השלישית, היהדות מהווה דרך חיים והיא משולבת באופן בלתי ניתן להפרדה בחוקי ההלכה.

הגדרות סובייקטיביות אלו שונות מהגדרה נורמטיבית של מה "צריך" היהודי להיות. המציאות מורה, כי ישנם פערים בין התפיסה הסובייקטיבית של הפרט ובין התפיסה הנורמטיבית. למשל, מנהיגי הקהילה היהודית בארצות הברית תופסים את הקשר לישראל כמהותי ביהדות. אולם ישנם יהודים החשים מחויבות רבה ליהדות אך אינם קשורים לישראל.

לדעת הורוביץ, על מנת להבין מחדש מהי ההגדרה הנורמטיבית של יהודי, יש קודם לכן לבחון כיצד אנשים שונים תופסים את עצמם כיהודים. לפי גישה זו, נוסף לשיטת החקירה הרווחת של מדידת התנהגויות דתיות, יש לבחון עד כמה העובדה שהאדם הוא יהודי מרכזית על פי תפיסתו הסובייקטיבית (subjective jewish centrality). לשון אחר, נוסף על מדדים אובייקטיביים, כמו שמירה על כשרות או תרומה לצדקה, המרכזיות שאדם מייחס להיותו יהודי במסגרת חיו היא חשובה ביותר.

על מנת לקבל תמונה מקיפה לשאלות המחקר, השתמשה הורוביץ בכלים איכותניים (כמו ראיונות עומק וקבוצות מיקוד) בשילוב עם כלים

כמותיים (שאלונים שהועברו לקבוצה גדולה של משיבים). השאלונים נבנו על בסיס המידע שנאסף בשלבים מוקדמים יותר. הנחקרים נעו מגיל 22 ועד 52. ראיונות העומק היו חצי מובנים, וכללו שאלות המתייחסות לתחושות המעורבות ב"להיות יהודי", כיצד מתמודד האדם עם היותו אמריקני ויהודי בה בעת, אילו חוויות משמעותיות (לחיוב ולשלילה) השפיעו על היותו יהודי. בקבוצות המיקוד דנו המשתתפים בתפקיד שממלאת היהדות בחייהם, ובדימוי שהם מייחסים לה. הדיון נוהל כדיון פתוח, תוך הענקת תחושה שניתן לבטא רגשות ותפיסות שאינם קונבנציונליים, למשל תיאור היהדות במונחים של אוכל, הומור, משפחה ועוד. עוד נתבקשו המשתתפים לתאר מצבים שבהם חלו תמורות בזהותם היהודית. לאחר שני השלבים הראשונים של הראיונות ושל קבוצות המיקוד, השיבו כ־1,500 נחקרים על סדרת שאלונים שהתייחסו לתקופת הילדות (למשל, מידת החשיבות שייחסו ההורים ליהדות, אופי הקשר של המשיב עם כל אחד מהורים) ולתקופת הבגרות (למשל, התייחסותם לתסריטים אפשריים על ילדיהם, כמו המרת דת, או איתור הרכיבים החשובים בעבורם ביהדות).

ממצאי המחקר מלמדים, כי ניתן לתאר שלושה סוגים של יהדות, המאופיינים במידה שונה של מעורבות בחיים היהודיים. מעורבות זו כוללת את התפיסה הסובייקטיבית של המרכזיות, הבולטות או המשמעות של היהדות עבור הפרט (ממד אישי), ושני היבטים התנהגותיים (ממד ציבורי-קולקטיבי) של קיום מצוות ומעורבות תרבותית-קהילתית. בתוך שלושת הסוגים האלה, ניתן להבחין בין שבע תת-קבוצות שונות.

קבוצה אחת מתאפיינת במידה מועטה של מעורבות בחיים היהודיים או בהיעדר מעורבות. אף שהתבוללות אינה מושג חדש וייחודי למחקר זה, מביאה החוקרת מאפיין מרכזי חדש של היהודים המתבוללים של ימינו. לטענתה, מצבם של היהודים האמריקנים כיום שונה ממצב היהודים בארצות הברית בשנות החמישים, שנאלצו לבחור בין שמירת המסורת היהודית של הוריהם להשתלבות כאמריקנים. כיום, היהודים גדלים לתוך החברה ורובם "אמריקנים" לכל דבר. מצב דברים

זה הוביל לכך, שההתבוללות נובעת מחוסר אכפתיות ומהישאבות לתוך בְּרַת המחדל. לשון אחר, אם בעבר הייתה ההתבוללות תוצאה של דחייה ונטישה של מצב נתון, כיום היהודים הם חלק בלתי נפרד מהתרבות האמריקנית והם מתבוללים "באופן טבעי". על מנת שלא להתבולל, צריך הפרט להתאמץ ולערוך שינויים במצב הקיים. בתוך דפוס זה של יהדות ניתן לזהות שתי תת־קבוצות: **אלו שלגמרי אינם מעורבים** והם מגלים אדישות כלפי היותם יהודים (רבים מהם צעירים ופחות מיושבים), ו**אלו שמגלים שמץ של מעורבות** (רבים מהם מבוגרים ומיושבים יותר מקודמיהם).

קבוצה שנייה מאופיינת במעורבות אינטנסיבית. סגנון זה מאפיין אנשים המייחסים חשיבות רבה יותר לאורח החיים היהודי, בהשוואה לזרם המרכזי. כאן נכללות בעיקר שתי תת־קבוצות – **אורתודוקסים**, המגלים מעורבות יהודית רבה המשולבת בהפרדה וניכור מתרבות הרוב האמריקנית, ו**אנשים שאינם אורתודוקסים** והם מעוניינים להיות מעורבים במידה רבה הן בחיי היהדות והן בחיים האמריקניים המודרניים. קבוצה שלישית מאופיינת בשילוב של דפוסי מעורבות שונים. קטגוריה זו ייחודית למחקרה של הורוביץ. הקטגוריה משלבת שני ממדים: מעורבות מוגבלת ומתוחמת בעולם היהודי, בשילוב עם מעורבות בזרם המרכזי האמריקני. אנשים המאופיינים בדפוס המשולב אינם אדישים ליהדותם, אך מעורבותם תלויה במשמעות שהיא מעניקה ובהתאמה שלה ליתר היבטי החיים שלהם. אנשים אלה תופסים את היהדות כסדרה של ערכים ושל היסטוריה משותפת, ולא ככללים שיש לציית להם. בקטגוריה זו נכללות שלוש תת־קבוצות: (א) אנשים עם מעורבות סובייקטיבית חזקה שאינם מבטאים את המחויבות היהודית שלהם באופן הנורמטיבי; (ב) אנשים עם מעורבות קהילתית ותרבותית חזקה שאינה מלווה במחויבות דתית; (ג) אנשים המקיימים את היהדות באופן טקסי־מסורתי אך אינם משולבים בקהילה היהודית. בניסיון לאתר את הגורמים המשפיעים על דפוס היהדות של האדם כמבוגר, מבחינה החוקרת בין אלו שגדלו כאורתודוקסים ובין היתר. בעבור אלו שגדלו כאורתודוקסים, הייתה השפעה גדולה יותר לחוויות

בילדות ולבית הספר, בהשוואה ליתר. ילדים ונערים הגדלים בבתי אורתודוקסיים, עטופים במשך כל הילדות בסביבה חברתית המספקת חוויות מגוונות של יהדות. כך, למשל, לחינוך היום-יומי, שרבים מהם ממשיכים בו גם בתיכון, יש השפעה ניכרת על מעורבותם בבגרות. לעומת זאת, לפעילויות נלוות והתנדבותיות כמו תנועת נוער או מחנה קיץ, יש ערך מוסף קטן בעבורם. הסיבה לכך היא העצמה והאינטנסיביות שמלוות את החינוך בבית ובבית הספר, שמעבר לה לא ניתן להשפיע הרבה יותר.

עבור אותם ילדים ונערים, אך טבעי הוא להמשיך להיות אורתודוקסים ולקיים מעורבות רבה בכל התחומים. עם זאת, דווקא הנוסחה הזו של חשיפה רבה ליהדות, שהיא בדרך כלל כד מוצלחת, עלולה להתערער בשלושה אופנים. ראשית, כאשר הקשר הרגשי בין בני המשפחה, ובמיוחד הקשר עם האם, הוא שלילי, ההמשכיות של המסורת היהודית עלולה להיפגם. בהקשר זה, הגורם המשמעותי הוא התפיסה הסובייקטיבית של הפרט כיום כאדם מבוגר, ולא דווקא מצב הדברים כפי שאכן היה בילדותו. שנית, חוויות שליליות משמעותיות שפוקדות אנשים מסוימים, הודפות אותם ממעורבות המשכית בחיים היהודיים. בהקשר זה, דיווחו משיבים על חוויה שלילית עם שכנים אורתודוקסים שאינם מקבלים את עמיתיהם הרפורמים, או על ניסיון לכפייה של עמדות דתיות על המשיב, שאינו מעוניין בכך. לבסוף, אנשים שאינם נישאים או שאינם מקימים משפחה מגלים פחות מעורבות טקסית.

אנשים שלא גודלו כאורתודוקסים עומדים בפני מצב שונה מעמיתיהם האורתודוקסים. חוויות התנדבותיות מאוחרות יותר הן שמשפיעות במידה הרבה ביותר על זהותם כיהודים. חוויות אלה כוללות השתתפות בתנועת נוער, לימודי יהדות, או קשרים משמעותיים וחוויות חיוביות הקשורים ביהדות. קיומם של קשרים משמעותיים במסגרת הרשת החברתית היהודית הוא גורם משמעותי ביותר.

נוסף על החוויות המאוחרות יותר, ישנם גורמים בילדות המוקדמת המשפיעים על זהותו היהודית של האדם שאינו אורתודוקסי. גורמים

אלה עשויים להשפיע על מעורבותו באופן ישיר או באופן עקיף, על ידי כך שיגרמו לו לקחת חלק בפעולות התנדבותיות בעתיד. עם הגורמים האלה נמנית מידת החשיבות שמייחסים ההורים להיותם יהודים, התפתחות של "דיספוזיציה יהודית מוקדמת", הנובעת משמירה קבועה של השבת או ממעורבות בסביבה יהודית מוחלטת כמו מחנה קיץ יהודי. הדרך למעורבות רבה בבגרות קשורה במחויבות מוקדמת ובשורשים הניטעים בילדות, ובמעורבות בפעילויות התנדבותיות בגיל ההתבגרות ולאחר מכן. גם כאן, אלו שלא נישאו או שלא נולדו להם ילדים היו מעורבים פחות.

לטענתה של הורוביץ, המשמעות האמתית של הממצא על ההשפעה רחבת ההיקף של פעילויות התנדבותיות בגיל מאוחר יותר (תנועות נוער, פעילויות באוניברסיטה, טיולים לישראל), ושל קשרים וחוויות חיוביים ומשמעותיים, היא בתקווה שגם אלו שלא זכו לחינוך יהודי אינטנסיבי פתוחים להשפעות מאוחר יותר. יתר על כן, כבוגר, קבלת ההחלטות היא מודעת יותר ויש עליה יותר שליטה. החינוך היום יומי משמעותי במיוחד לאלו החשופים להשפעה אינטנסיבית מההתחלה, ואילו הניסיון ההתנדבותי משמעותי יותר בעבור אלו שלא נחשפו לכך מינקות.

עוד מלמדים ממצאי המחקר כי, בדרך כלל, קיומם של מצוות ושל טקסים הולך ופוחת עם הגיל. עם זאת, ישנה עלייה בתפיסה האישית של כל אחד את המרכזיות של היהדות, כלומר בחשיבות הנתפסת של להיות יהודי בעבור הפרט. כשישים אחוזים מהנחקרים ציינו כי חוו שינויים בהקשר לזהות היהודית שלהם במהלך החיים, שינויים המתרחשים במקביל להתפתחות ולצמיחה האישית. אנשים מעידים שישנם צמתים מרכזיים שבהם נפתחות אפשרויות להתחברות אל היהדות. ככל שידעו המוסדות לנצל הזדמנויות אלה, כך יוכלו יותר אנשים למצוא את אפיק החיבור שלהם לזהותם כיהודים.

את השינויים שעוברת הזהות היהודית במהלך החיים מכנה הורוביץ "מסעות". במחקרה היא מזהה חמישה דפוסים שונים של מסעות. השניים הראשונים מלווים ביציבות: האחד הוא שמירה על

יציבות המאופיינת בחוסר מעורבות או במעורבות נמוכה, ואילו השני הוא שמירה על יציבות המאופיינת במעורבות גבוהה בחיים היהודיים. אלו שנמצאים בשני הקצוות – בלתי מעורבים לגמרי או מעורבים במידה רבה ביותר – מתנסים בדרך כלל בדפוס קבוע ויציב של חברות (סוציאליזציה) אל היהדות, והם פגיעים פחות לחוויות במהלך החיים כבוגרים. בעבור אנשים אלה, המושג של מסע בהקשר לזהות יהודית אינו כה רלוונטי, מכיוון שהם אינם חווים שינויים בהקשר לזהותם כיהודים. מובן שעשויים להיות יוצאים מן הכלל, כמו למשל חוויות חיוביות במיוחד שיתרחשו במקרה וישפיעו על הזהות כיהודי.

שלושת המסעות הנוספים כוללים שינויים בכיוונים שונים. המסע האחד מאופיין בהתרחקות ממעורבות, המסע השני מאופיין בהתקרבות, והשלישי מאופיין בכך שאמנם יש ירידה בקיום המצוות והמנהגים, אך גם התחזקות של המחויבות הסובייקטיבית הפנימית. כשליש מכלל הנחקרים חוו מסע מסוג זה, והם משתייכים לסוג היהדות המשולב.

בקרב אלו המאופיינים בדפוס יהדות משולב, שחוו מסעות מורכבים עם מגמה שונה לרכיבי הזהות הייחודיים, ישנם מספר מסעות רווחים. נביא לדוגמה שניים מהם. המסע האחד הוא זה שחווים אלן, שנקודת ההתחלה שלהם הייתה במעורבות רבה בכלל ההיבטים והם חוו הפחתה בקיום המצוות והעצמה של ההיבט הערכי. מסע נוסף שחוו אלו שהיו מעורבים מאוד בהתחלה, מאופיין בהעצמה נוספת של המעורבות.

### סיכום

בפרק זה הבאנו את עיקרי המחקר הסוציולוגי והפסיכולוגי בנושא הזהות היהודית. מחקר רב התמקד בביטוי ההתנהגותי של זהות יהודית. החוקרים שעסקו בכך מדדו את הקשר בין גורמים שונים כמו חינוך יהודי ובין ביטויים התנהגותיים כמו הקפדה על כללי כשרות, הליכה לבית-כנסת וקיום קשרים חברתיים עם יהודים. חוקרים אלה בחנו

את השערותיהם בעיקר באמצעות סקרים רחבי היקף, תוך שאיפה להכליל ולשקף תופעות כלל-חברתיות.

הגישה הפסיכולוגית-חברתית מניחה, כי זהות יהודית היא ישות נפשית ייחודית שאינה חופפת לביטויים ההתנהגותיים. לטענתם של החוקרים, זהות יהודית מבטאת את המידה שבה היותו של האדם יהודי חשובה לו וקשורה בהיבטים אחרים של חייו (למשל קבלת החלטות). המשמעות של הזהות היהודית היא סובייקטיבית. כך, למשל, בעבור האחד, הזהות היהודית מייצגת קשר למשפחה ולעברו של העם היהודי (הנצחת השואה והתנגדות לאנטישמיות) אך אין לה משמעות קונקרטיה בחיי היומיום שלו. אצל האחר, בהיותו מעורב בחיי הקהילה היהודית, היהדות באה לידי ביטוי בטקסים, בארגונים יהודיים ובקשרים חברתיים עם יהודים אחרים.

החוקרים בגישה זו בחנו את שאלות המחקר תוך שילוב של שיטות כמותיות "מסורתיות" (כמו סקרים) עם שיטות איכותניות (כמו ראיונות עומק וקבוצות מיקוד). ההנחה הייתה, כי השלב הראשוני של המחקר הוא אקספלורטיבי, ומטרתו להבין את המשמעות הייחודית של הזהות היהודית בעבור אנשים שונים. שני מחקרים עדכניים (Cohen & Eisen, 2000; Horowitz, 2000) האירו את סוגיית הזהות היהודית באור חדש, והדגישו את ההיבט האישי והייחודי שבה. עם זאת, לא הסתפקו החוקרים בציון הייחודי והשונה בין האנשים, וניסחו מספר עקרונות משותפים שניתן להכלילם.

נחתום את סקירתנו בהצגת מודל אינטגרטיבי העוסק במשתנים התורמים להיווצרותה של הזהות היהודית. מודל זה מתבסס על המחקרים שנסקרו כאן, ומשלב את הגורמים הרגשיים, הקוגניטיביים וההתנהגותיים שאליהם התייחסו החוקרים השונים. המודל מבטא את הגישה כי בקרב היהודים של היום, ובפרט הצעירים שבהם, מתפתח דור חדש של יהודים. יהודים אלה אינם מייחסים חשיבות לחלק מהביטויים ההתנהגותיים המזוהים עם היהדות. עם זאת, הם משתוקקים למצוא אפיק חדש לבטא את הקשר למוצאם ולהשתייכותם לעם היהודי.



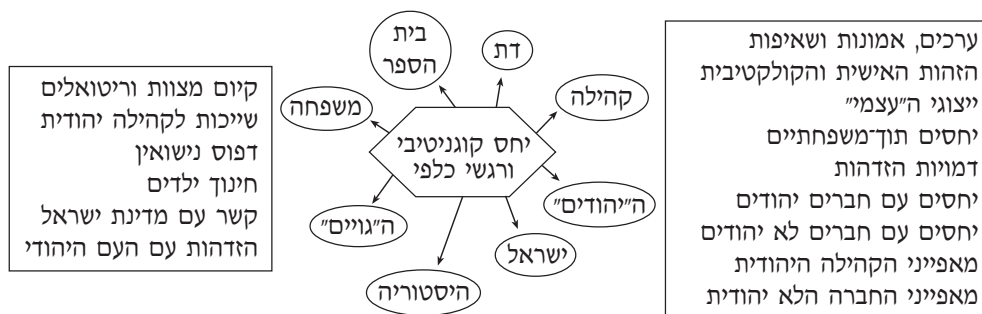
#### 4. מודל אינטגרטיבי לזהות יהודית

בסקירה זו הבאנו את עיקרי הגישות הפסיכולוגיות המתארות את רכיבי הזהות העצמית ואת תהליך גיבושה. זהותו של אדם, או בלשון החוקרים מושג העצמי שלו, כוללת את הסכמות הנוגעות אליו שבהן הוא מחזיק, ומתייחסת לאופן שבו הוא מגדיר את עצמו מעבר למצבים (Deaux, 1996; Higgins, 1987; Kelman, 1998; Markus & Wurf, 1987). עוד טוענים החוקרים, כי הזהות היא דינמית ומתפתחת לאורך החיים. אחד הרכיבים המרכזיים בזהותו של הפרט הוא הזהות החברתית. זהות זו נובעת מהגדרה עצמית באמצעות שייכות לקבוצה. ככל שהקבוצה שהפרט משתייך אליה נתפסת כמשמעותית יותר, כך תהיה לה השפעה נרחבת יותר על מושג העצמי שלו. הספרות על הזהות החברתית מתייחסת לקבוצות שונות שהפרט משתייך אליהן. אחת הדיסציפלינות המרכזיות בהקשר זה היא הזהות האתנית. זהות זו מבטאת את אופי הקשר של הפרט עם הקבוצה האתנית שאליה הוא משתייך (Phinney, 1990).

בפרק זה נציג מודל פסיכולוגי לזהות יהודית. מודל זה מתבסס על הגישות הפסיכולוגיות לזהות ולזהות אתנית, ורואה זהות יהודית כיחס הקוגניטיבי והרגשי של הפרט להיותו יהודי. זהו ניסוח ראשוני של המודל, והוא אמור לשמש קרקע למחקר המשך. המודל מניח מספר

הנחות יסוד המשותפות לגישות הפסיכולוגיות שתוארו: (א) גיבוש הזהות הוא תהליך דינמי המתרחש במהלך השנים; (ב) גיבוש הזהות מושפע מתהליכים התפתחותיים ומשִׁלבים קריטיים בהם (למשל, גיל ההתבגרות); (ג) היחס הקוגניטיבי־רגשי עשוי להיות יחס כללי או יחס ייחודי להיבטים שונים.

בבסיס המודל עומדת, כאמור, ההנחה כי זהות יהודית היא מושג מורכב, שהוא פועל יוצא של מספר משתנים, והיא כוללת את ההתייחסות הקוגניטיבית והרגשית של הפרט בהקשר לתחומים שונים. במודל שלושה רכיבים: המשתנים המשפיעים על התגבשותה של זהות יהודית (חלקו הימני של איור 1), ליבת המודל הכוללת את רכיבי הזהות היהודית (חלקו האמצעי של איור 1), והביטויים של הזהות היהודית (חלקו השמאלי של איור 1).



ממד הזמן – תהליך התפתחותי הקשור לגיבוש זהות ומשימות חיים

איור 1  
מודל פסיכולוגי אינטגרטיבי לזהות יהודית

- ליבת המודל כוללת את ההתייחסות הרגשית והקוגניטיבית של הפרט להיבטים שונים בחייו. ציינו במודל שמונה היבטים עיקריים:
- (1) **קהילה:** היבט זה נוגע להתייחסותו של הפרט לקהילה היהודית. כאן נכללות שאלות כמו: באיזו מידה הוא חש השתייכות לקהילה? באיזו מידה הוא מעוניין להיות חלק ממנה? עד כמה הוא נמשך או נדחה ממה שהקהילה היהודית מייצגת עבורו? (למשל, אם המתבגר מרגיש שהקהילה שמרנית ואינה מחוברת לסוגיות המטרידות צעירים, או שהוא חושב שניתן למצוא ביטוי לסוגיות אלה גם במסגרות יהודיות).
  - (2) **דת:** היבט זה נוגע להתייחסותו של הפרט בהקשר ליהדות כדת. כאן מופיעות שאלות כמו: עד כמה הפרט אוהב את היהדות כדת? עד כמה הוא מרגיש קשור לדת היהודית ועד כמה היה מעוניין להיות קשור בה? באיזו מידה הוא חש שחוקי הדת הם חלק משמעותי מחייו, למשל בקבלת החלטות, או שהם נתפסים כאספקט נפרד? מה מייצגת היהדות בעבורו?
  - (3) **בית הספר:** היבט זה נוגע למידה שבה הצעיר היהודי חש קשר לבית הספר היהודי (בין שהוא לומד כיום במסגרת חינוך יהודית כלשהי ובין שלמד בה בגיל צעיר יותר). עד כמה הוא חש חיבה כלפי בית הספר, כלפי צוות המורים וכלפי החומר הנלמד? באיזה תחום לימודים הוא מגלה עניין רב יותר – בתחום היהודי או החילוני? האם היה מעוניין להעמיק בלימודים יהודיים? האם הוא מעוניין ללמוד עברית? עד כמה הוא חש שבית הספר מחובר לתחומי העניין המעסיקים את הצעירים?
  - (4) **משפחה:** היבט זה נוגע להתייחסותו של הפרט למשפחתו הקרובה והמרוחקת יותר. עד כמה הוא רואה בהוריו דמויות מוערכות? עד כמה הוא מזדהה עמם, עם ערכיהם ועם אורח חייהם? מהו פער הדורות הנתפס, כלומר עד כמה ההורים נתפסים כמרוחקים וכ"שייכים לדור אחר", או להפך, כ"מבינים עניין"? באיזו מידה המשפחה מספקת לצעיר צרכים חברתיים של השתייכות?
  - (5) **"ה"יהודים":** היבט זה נוגע להתייחסותו של הפרט ל"יהודים"

כקבוצה או ל"עם היהודי". כאן עולות שאלות כמו: מהי מידת ההזדהות של הצעיר עם היהודים? עד כמה השתייכותו ל"עם היהודי" משמעותית בעבורו? האם הוא חש כי קיים גורל משותף ליהודים? מהי מידת הדמיון שהוא חש ל"יהודים אחרים"? מה הן התכונות שהוא מייחס ל"יהודים" כקבוצה?

(6) **ישראל:** היבט זה נוגע להתייחסותו של הפרט למדינת ישראל. האם הוא חש קשר למדינת ישראל? מהם רגשותיו כלפי ישראלים? עד כמה הוא מזדהה עם אירועים המתרחשים בישראל? אם ביקר בישראל, ממה נהנה וממה לא נהנה? ואם לא ביקר, מדוע?

(7) **היסטוריה:** היבט זה נוגע להתייחסותו של הפרט להיסטוריה המשותפת של העם היהודי. כאן נכללות שאלות כמו: מה הם הרגשות שעולים בפרט בהקשר לאירועים שליליים שהתרחשו בעברו של העם היהודי – למשל, האם בהתייחס לשואה הוא מרגיש רחמים או הזדהות ופחד? עד כמה הוא מוצא עניין בהיסטוריה זו ומרגיש חלק ממנה?

(8) **"הגויים":** היבט זה נוגע להתייחסותו של הפרט לאנשים שאינם יהודים. האם הוא תופס שוני בינם לבינו? האם הוא מרגיש כי הם משתייכים לקבוצה נפרדת לא רק על רקע דתי? האם הוא נמשך לקיים קשרים חברתיים עם אנשים שאינם יהודים, האם הוא מתנגד לכך, או שאין זה קריטריון בעבורו בהעדפה חברתית?

ההיבטים השונים שציינו בליבה אינם ממצים. משמעות הדבר היא, כי ניתן להעלות היבטים רלוונטיים נוספים. יתר על כן, מכיוון שהמודל עדיין נתון בתהליך ניסוח והבניה, ישנם היבטים המנוסחים כאן באופן כללי (כמו היסטוריה) שיש להבחין בתוכם. זאת ועוד, אף על פי שהצגנו כל היבט בנפרד, עשויים להתקיים ביניהם יחסי תלות. למשל, יחס של אהדה כלפי ישראל עשוי להיות מלווה באהדה כלפי היהודים כעם.

היחס הרגשי כלפי ההיבטים השונים עשוי לבטא משיכה ודחייה בעת ובעונה אחת. לשון אחר, אנו מניחים כי היחס נע על פני שני

צירים נפרדים – משיכה ודחייה – ולא על ציר יחיד ששני קצותיו שוללים זה את זה. מעבר לכיווניות הקשר, כלומר עד כמה הוא חיובי או שלילי, היחס הרגשי כולל ממד של חשיבות או מרכזיות. תפיסה זו עולה בקנה אחד עם טענתה של הורוביץ (Horowitz, 2000), כי למרכזיות או לחשיבות של המאפיין היהודי תפקיד ניכר בעיצוב היחס הכולל כלפי היהדות ואופי החיים היהודיים של הפרט.

היחס הקוגניטיבי להיבטים הנכללים בליבה אף הוא משמעותי. יחס זה מבטא את התכנים ואת המשמעות של ההיבט. למשל, היחס לישראל עשוי להיות יחס קונקרטי או יחס אידאי. מדינת ישראל חשובה בעיניי כמרכזו של העם היהודי, אולם לא אבחר במדינת ישראל כמקום מגורים.

הרכיב השני במודל כולל את המשתנים המשפיעים על התגבשות הזהות. חלק מהגורמים כאן הם גורמים סוציולוגיים המתבססים על סקירת הספרות שערכנו. למשל, אפיונים של הקהילה היהודית והלא יהודית, כמו מוביליות או פתיחות. עם זאת, השפעתם של אפיונים אובייקטיביים אלה תלויה בתיווך הסובייקטיבי של הפרט עצמו, כלומר באופן שבו הוא תופס אותם.

מעבר לגורמים הסוציולוגיים, ישנם גורמים פסיכולוגיים ביך-אישיים (הכוללים את מערכות היחסים שחווה הפרט) ותוך-אישיים (הכוללים מרכיבים פסיכולוגיים של העצמי, כמו ערכים ואמונות, ויתר הרכיבים בייצוג העצמי). נסתייע בדוגמה להמחשה. צעיר יהודי שחש קשר עמוק וחם כלפי הוריו, אימץ את הערכים ותפיסות העולם שלהם בתהליך של הזדהות והפנמה (Kelman, 1998). צעיר זה, כפי הנראה, יבטא עמדות דומות לאלו של הוריו כלפי היהדות. אם בעבור ההורים, היהדות מתבטאת בהקפדה על מנהגים וטקסים, בחינוך ובהשתייכות לארגונים יהודיים, יחוש אפוא הנער חיבור להיבטים אלה. מאליו יובן כי המשתנים אינם בלתי תלויים, וכי השפעתו של האחד קשורה בהשפעתו של האחר.

הרכיב השלישי במודל מתייחס לביטויים של הזהות היהודית. ביטויים אלה התנהגותיים ברובם, וכוללים קיום מצוות ונישואים עם

יהודים. יש מבין החוקרים, הרואים בביטויים אלה את הזהות היהודית עצמה. אנו טוענים כי ביטויים התנהגותיים כמו נישואי תערובת או הקפדה על מצוות, הם פועל יוצא של תחושת הקשר וההזדהות, ולא חופפים להן.

## מקורות

- Aboud, F. (1987). The development of ethnic self-identification and attitudes. In J. Phinney & M. Rotheram (Eds.), *Children's ethnic socialization: Pluralism and development* (pp. 32–55). Newbury Park, CA: Sage.
- Abraham, K. G. (1986). Ego-identity differences among Anglo-American and Mexican-American adolescents. *Journal of Adolescence*, 9, 151–166.
- Adams, G. R. (1985). Family correlates of female adolescents' ego identity development. *Journal of Adolescence*, 8, 69–82.
- Adams, G. R., Abraham, K. G. & Markstrom, C. A. (1987). The relationship between identity development, self-consciousness, and self-focusing during middle and late adolescence. *Developmental Psychology*, 23, 292–297.
- Adams, G. R., Bennion, L. & Huh, K. (1989). *Objective measure of ego identity status: A reference manual* (Available from Gerald Adams, Department of Family Studies, University of Guelph, Guelph, Ontario, Canada, N1G 2W 1).
- Adams, G. R., Dyk, P. & Bennion, L. D. (1987). Parent-adolescent relationships and identity formation. *Family Perspective*, 21, 249–260.
- Adams, G. R. & Jones, R. M. (1983). Female adolescents' identity

- development: Age comparisons and perceived child rearing experience. *Developmental Psychology*, 19, 249–256.
- Akbar, N. (1989). Nigrescence and identity: Some limitations. *The Counseling Psychologist*, 17, 258–263.
- Akhtar, S. (1984). The syndrome of identity diffusion. *American Journal of Psychiatry*, 141, 1381–1385.
- Alba, R. (1985). *Ethnicity and race in the U.S.A.* London: Routledge & Kegan Paul.
- Alba, R. D. (1990). *Ethnic identity: The transformation of white America.* New Haven, CT: Yale University Press.
- Alba, R. & Chamlin, M. D. (1983). A preliminary examination of ethnic identification among whites. *American Sociological Review*, 48, 240–242.
- Alipuria, L. & Phinney, J. (1988, April). *Ethnic identity in mixed-ethnic college students in two settings.* Paper presented at the meeting of the Western Psychological Association, Burlingame, CA.
- Amyot, R. P. & Sigelman, L. (1996). Jews without Judaism? Assimilation and Jewish identity in the United States. *Social Science Quarterly*, 77, 177–189.
- Andujo, E. (1988). Ethnic identity of transethnically adopted Hispanic adolescents. *Social Work*, 33, 531–535.
- Arce, C. (1981). A reconsideration of Chicano culture and identity. *Daedalus*, 110(2), 177–192.
- Aries, E. & Moorehead, K. (1989). The importance of ethnicity in the development of identity of black adolescents. *Psychological Reports*, 65, 75–82.
- Atkinson, D., Morten, G. & Sue, D. (1983). *Counseling American minorities.* Dubuque, IA: Wm. C. Brown.
- Ball, L. & Chandler, M. (1989). Identity formation in suicidal and nonsuicidal youth: The role of self-continuity. *Development and*



- Psychopathology*, 1, 257–275.
- Banks, W. (1976). White preference in Blacks: A paradigm in search of a phenomenon. *Psychological Bulletin*, 83, 1179–1186.
- Bar-Joseph, H. & Tzuriel, D. (1990). Suicidal tendencies and ego identity in adolescence. *Adolescence*, 25, 215–223.
- Baumeister, R. F. (1986). *Identity: Cultural change and the struggle for self*. New York: Oxford University Press.
- Berlin, I. N. (1986). Psychopathology and its antecedents among American Indian adolescents. In B. B. Lahey & A. E. Kazdin (Eds.), *Advances in clinical child psychology* (pp. 125–152). New York: Plenum.
- Bernal, M., Knight, G., Garza, C., Ocampo, K. & Cota, M. (1990). The development of ethnic identity in Mexican American children. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 12, 3–24.
- Berry, J., Kim, U., Minde, T. & Mok, D. (1987). Comparative studies of acculturative stress. *International Migration Review*, 21, 491–511.
- Berry, J., Trimble, J. & Olmedo, E. (1986). Assessment of acculturation. In W. Lonner & J. Berry (Eds.), *Field methods in cross-cultural research* (pp. 291–324). Newbury Park, CA: Sage.
- Bershtel, S. & Graubard, A. (1992). *Saving remnants: Feeling Jewish in America*. New York: Free Press.
- Berzonsky, M. D. & Neimeyer, G. J. (1988). Identity status and personal construct systems. *Journal of Adolescence*, 11, 195–204.
- Bilsker, D., Schiedel, D. & Marcia, J. E. (1988). Sex differences in identity status. *Sex Roles*, 18, 231–236.
- Blush, R. R. & Unger, D. G. (1995). Self-concept of African-American male youth: Self-esteem and ethnic identity. *Journal of Child and Family Studies*, 4, 359–373.
- Bock, G. (1976). *The Jewish schooling of American Jews: A study of non-cognitive educational effects*. Doctoral dissertation, Harvard University.
- Bourhis, R., Giles, H. & Tajfel, H. (1973). Language as a determinant of

- Welsh identity. *European Journal of Social psychology*, 3, 447–460.
- Brand, E., Ruiz, R. & Padilla, A. (1974). Ethnic identification and preference: A review. *Psychological Bulletin*, 86, 860–890.
- Brewer, M. & Gardner, M. (1996). Who is this “we”? Levels of collective identity and self representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 83–93.
- Buriel, R. (1987). Ethnic labeling and identity among Mexican Americans. In J. Phinney & M. Rotheram (Eds.), *Children’s ethnic socialization: Pluralism and development* (pp. 134–152). Newbury Park, CA: Sage.
- Burnam, M. A., Telles, C. A., Karno, M., Hough, R. L. & Escobar, J. I. (1987). Measurement of acculturation in community population of Mexican American, *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 9, 105–130.
- Buss, R. R. & Enright, R. D. (1987). Helping adolescents improve their ego identity. In J. C. Coleman (Ed.), *Working with troubled adolescents* (pp. 153–166). London: Academic Press.
- Cadinu, M. R. & Rothbart, M. (1996). Self-anchoring and differentiation processes in the minimal group setting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 661–677.
- Caltabiano, N. (1984). Perceived differences in ethnic behavior: A pilot study of Italo-Australian Canberra residents. *Psychological Reports*, 55, 867–873.
- Campbell, E., Adams, G. R. & Dobson, W. R. (1984). Family correlates of identity formation in late adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 13, 509–525.
- Cauble, M. A. (1976). Formal operations, ego identity and principled morality: Are they related? *Developmental Psychology*, 12, 363–364.
- Christian, J., Gadfield, N., Giles, H. & Taylor, D. (1976). The multi-dimensional and dynamic nature of ethnic identity. *International Journal of Psychology*, 11, 281–291.

- Clark, M., Kaufman, S. & Pierce, R. (1976). Explorations of acculturation: Towards a model of ethnic identity. *Human Organization*, 35, 231–238.
- Cohen, S. M. (1983). *American modernity and Jewish identity*. New York: Tavistock Publications.
- Cohen, S. M. (1988). *American assimilation or Jewish revival?* Bloomington, IN: University of Indiana Press.
- Cohen, S. M. (1995a). Jewish continuity over Judaic content: The moderately affiliated American Jew. In R. Seltzer & N. Cohen (Eds.), *The Americanization of the Jews*. New York: NYU Press.
- Cohen, S. M. (1995b). The impact of varieties of Jewish education upon Jewish identity: An inter-generational perspective. *Contemporary Jewry*, 16, 68–96.
- Cohen, S. M. (1998). *Religious stability and ethnic decline: Emerging patterns of Jewish identity in the United States (A National Survey of American Jews)*. New York: Florence G. Heller JCC Association Research Center.
- Cohen, S. M. & Eisen, A. M. (2000). *The Jew within: Self, family and community in America*. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.
- Cohen, S. M. & Fein, L. J. (1985). From integration to survival: American Jewish anxieties in transition. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 480, 75–88.
- Cole, J. (1992). *Perceptions of ethnic identity among Korean-born adoptees and their Caucasian-American parents*. Unpublished dissertation, Columbia University.
- Cooper, C. R., Grotevant, H. D. & Condon, S. M. (1983). Individuality and connectedness in the family as a context for adolescent identity formation and role-taking skill. In H. D. Grotevant & C. R. Cooper (Eds.), *New directions for child development, Vol. 22: Adolescent*

- development in the family* (pp. 43–59). San Francisco: Jossey-Bass.
- Cote, J. E. & Reker, G. T. (1979). Cognitive complexity and ego identity formation: A synthesis of cognitive and ego psychology. *Social Behavior and Personality*, 7, 107–112.
- Cross, W. (1978). The Thomas and Cross models of psychological nigrescence: A literature review. *Journal of Black Psychology*, 4, 13–31.
- Cuellar, I., Harris, L. C. & Jasso, R. (1980). An acculturation scale for Mexican American normal and clinical populations. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 2, 199–217.
- Dashefsky, A. (Ed.) (1976). *Ethnic identity in society*. Chicago: Rand McNally.
- Davey, A. (1983). *Learning to be prejudiced: Growing up in multi-ethnic Britain*. London: Edward Arnold.
- Dauids, L. (1982). Ethnic identity, religiosity, and youthful deviance: The Toronto computer dating project. *Adolescence*, 17, 673–684.
- Dean, R. A. (1982). Youth: Moonies' target population. *Adolescence*, 17, 567–574.
- Deaux, K. (1996). Social identification. In E. T. Higgins & A. W. Kruglanski (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (pp. 777–798). New York: Guilford.
- Der-Karabetian, A. (1980). Relation of two cultural identities of Armenian-Americans. *Psychological Reports*, 47, 123–128.
- DeVos, G. & Romanucci-Ross, L. (1982). *Ethnic identity: Cultural continuities and change*. Chicago: University of Chicago Press.
- Donovan, J. M. (1975). Identity status and interpersonal style. *Journal of Youth and Adolescence*, 4, 37–55.
- Driedger, L. (1975). In search of cultural identity factors: A comparison of ethnic students. *Canadian Review of Sociology and Anthropology*, 12, 150–161.

- Driedger, L. (1976). Ethnic self-identity: A comparison on ingroup evaluation. *Sociometry*, 39, 131–141.
- Elias, N. & Blanton, J. (1987). Dimensions of ethnic identity in Israeli Jewish families living in the United States. *Psychological Reports*, 60, 367–375.
- Elizur, D. (1984). Facet analysis of ethnic identity: The case of Israelis residing in the United States. *Journal of General Psychology*, 111, 259–269.
- Enright, R. D. & Deist, S. H. (1979). Social perspective taking as a component of identity formation. *Adolescence*, 14, 517–522.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crises*. New York: Norton.
- Feigelman, W. & Silverman, A. (1983). *Chosen children: New patterns of adoptive relationships*. New York: Praeger.
- Feinstein, S. C. (1980). The cult phenomenon: Transition, repression, and regression. *Adolescent Psychiatry*, 8, 113–122.
- Feldman, S. S. & Wentzel, K. R. (1990). The relationship between parenting styles, son's self-restraint, and peer relations in early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 10, 439–454.
- Fordham, S. (1988). Racelessness as a factor in black students' school success: Pragmatic strategy or Pyrrhic victory? *Harvard Educational Review*, 58, 54–84.
- Fordham, S. & Ogbu, J. (1986). Black students' school success: Coping with the burden of "acting white". *The Urban Review*, 18, 176–206.
- Franzoi, S. L. (1996). *Social Psychology*. Dubuque, IA: Brown Benchmark Publishers.
- French, S. E., Zeidman, E., Allen, L. & Aber, J. L. (2000). Racial/ethnic identity, congruence with the social context, and the transition to high school. *Journal of Adolescent Research*, 15, 587–602.
- Gans, H. J. (1979). Symbolic ethnicity: The future of ethnic groups and

cultures in America. *Ethnic and Racial Studies*, 2.

- Gans, H. J. (1994). Symbolic ethnicity and symbolic religiosity: Towards a comparison of ethnic and religious acculturation. *Ethnic and Racial Studies*, 17, 577–592.
- Garcia, J. (1982). Ethnicity and Chicanos: Measurement of ethnic identification, identity, and consciousness. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 4, 295–314.
- Garcia, M. & Lega, L. (1979). Development of Cuban ethnic identity questionnaire. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 1, 247–261.
- George, R. & Hoppe, R. (1979). Racial identification, preference, and self-concept. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 10, 85–100.
- Gergen, K. J. (1971). *The concept of self*. New York: Holt, Rinehart & Wiston.
- Giles, H., Llado, N., McKirnan, D. & Taylor, D. (1979). Social identity in Puerto Rico. *International Journal of Psychology*, 14, 185–201.
- Giles, H., Rosenthal, D. A. & Young, L. (1985). Perceived ethnolinguistic vitality: The Anglo-and Greek-Australian setting. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 6, 253–269.
- Giles, H., Taylor, D. & Bourhis, R. (1977). Dimensions of Welsh identity. *European Journal of Social Psychology*, 7, 165–174.
- Giles, H., Taylor, D., Lambert, W. E. & Albert, G. (1976). Dimensions of ethnic identity: An example from northern Maine. *Journal of Social Psychology*, 100, 11–19.
- Glazer, N. & Moynihan, D. (1970). *Beyond the melting pot*. Cambridge, MA: Garvard University Press.
- Goldstein, A. (1997). Jewish education and Jewish identity: Findings from the National Jewish Population Survey of 1990. In S. Dellapergola & J. Even (Eds.), *Papers in Jewish Demography 1993* (pp. 289–304). Jerusalem: The Avraham Harmon Institute of Contemporary Jewry, Hebrew University.

- Goldstein, S. & Goldscheider, C. (1968). *Jewish Americans: Three generations in a Jewish community*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Goldstein, S. & Goldstein, A. (1996). *Jews on the move: Implications for Jewish identity*. Albany, NY: SUNY Press.
- Gonzalez, E. (1990). *Effects of age at placement and length of placement on foreign and domestic adopted children*. Unpublished doctoral dissertation, University of Akron.
- Gordon, D. E. (1988). Formal operations and interpersonal and affective disturbances in adolescents. In E. D. Nannis & P. A. Cowan (Eds.), *New directions for child development, Vol. 39: Developmental psychopathology and its treatment* (pp. 51–73). San Francisco: Jossey-Bass.
- Gordon, M. (1964). *Assimilation in American life*. London: Oxford University Press.
- Greenwald, A. G. & Pratkanis, A. R. (1984). The self. In R. S. Wyer & T. K. Srull (Eds.), *Handbook of social cognition*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Grieve, N. R., Rosenthal, D. A. & Cavallo, A. (1988). Self-esteem and sex-role attitudes: A comparison of Italian and Anglo-Australian adolescent girls. *Psychology of Women Quarterly*, 12, 175–189.
- Gross, G. & Gross, J. (1988). *From transracial adoption to a biracial family identity*. Unpublished paper presented at Parsons and Sage Fall Institute, 15 October.
- Grossman, B., Wirt, R. & Davids, A. (1985). Self-esteem, ethnic identity, and behavioral adjustment among Anglo and Chicano adolescents in West Texas. *Journal of Adolescence*, 8, 57–68.
- Grotevant, H. D. & Cooper, C. R. (1985). Patterns of interaction in family relationships and the development of identity exploration in adolescence. *Child Development*, 56, 415–428.

- Gurin, P. & Epps, E. (1975). *Black consciousness, identity, and achievement*. New York: Wiley.
- Hall, C. C. I. (1992). Please choose one: Ethnic identity choices for biracial individuals. In M. P. Roots (Ed.), *Racially mixed people in America* (pp. 250–264). Newbury Park, CA: Sage.
- Harrison, A. O. (1985). The black family's socializing environment: Self-esteem and ethnic attitude among black children. In H. P. McAdoo & J. L. McAdoo (Eds.), *Black children* (pp. 174–193). Newbury Park, CA: Sage.
- Hauser, S. T. (1972a). Black and white identity development: Aspects and perspectives. *Journal of Youth and Adolescence*, 1, 113–130.
- Hauser, S. T. (1972b). Adolescent self-image development. *Archives of General Psychiatry*, 27, 537–541.
- Helms, J. (1989). Considering some methodological issues in racial identity counseling research. *The Counseling Psychologist*, 17, 227–252.
- Higgins, E. T. (1987). Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review*, 94, 319–340.
- Hill, J. P. & Palmquist, W. J. (1978). Social cognition and social relations in early adolescence. *International Journal of Behavioral Development*, 1, 1–36.
- Himmelfarb, H. S. (1984). *The impact of religion schooling: The effects of Jewish education upon Jewish religion involvement*. Doctoral dissertation, University of Chicago.
- Himmelfarb, H. S. & Loar, R. M. (1984). National trends in Jewish ethnicity: A test of the polarization hypothesis. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 23, 140–154.
- Hogg, M., Abrams, D. & Patel, Y. (1987). Ethnic identity, self-esteem, and occupational aspirations of Indian and Anglo-Saxon British adolescents. *Genetics, Social, and General Psychology Monographs*, 113, 487–508.



- Horowitz, B. (1999). *Indicators of Jewish identity: Developing a conceptual framework for understanding American Jewry*. Discussion paper prepared for the Mandel Foundation.
- Horowitz, B. (2000). *Connections and journeys: Assessing critical opportunities for enhancing Jewish identity*. New York: UJA – Federation of Jewish Philanthropies of New York.
- Huh, N. (1985). Adopted Korean children's adjustment in American families. *Korean Social Welfare*, 83, 82–101.
- Huh, N. S. & Reid, W. J. (2000). Inter-country, transracial adoption and ethnic identity: A Korean example. *International Social Work*, 43, 75–87.
- Hutnik, N. (1986). Patterns of ethnic minority identification and modes of social adaptation. *Ethnic and Racial Studies*, 9, 150–167.
- Inhelder, B. & Piaget, J. (1958). The growth of logical thinking from childhood to adolescence. New York: Basic Books.
- Jaynes, G. & Williams, R. (1989). *A common destiny: Blacks and American society* (Chapter 4). Washington, DC: National Academy Press.
- Jordan, D. (1971). *Parental antecedents and personality characteristics of ego identity statuses*. Unpublished doctoral dissertation, State University of New York at Buffalo.
- Kadushin, C., Kelner, S., Saxe, L., Brodsky, A., Adamczyk, A. & Stern, R. (2000). *Being a Jewish teenager in America: Trying to make it*. Waltham, Massachusetts: Cohen Center for Modern Jewish Studies, Brandeis University.
- Kagitcibasi, C. & Berry, J. (1989). Cross-cultural psychology: Current research and trends. In M. Rosenzweig & L. Porter (Eds.), *Annual review of psychology*, Vol. 40 (pp. 493–531). Palo-Alto, CA: Annual Reviews.
- Katz, P. (1981). Psychotherapy with Native adolescents. *Canadian Journal of Psychiatry*, 26, 455–459.

- Keefe, S. & Padilla, A. (1987). *Chicano ethnicity*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Kelman, H. C. (1997). Nationalism, patriotism, and national identity. In D. Bar-Tal & E. Staub (Eds.), *Patriotism in the lives of individuals and nations*. Chicago: Nelson Hall.
- Kelman, H. C. (1998). The place of ethnic identity in the development of personal identity: A challenge for the Jewish family. In P. Y. Medding (Ed.), *Coping with life and death, Jewish families in the twentieth century, Studies in contemporary Jewry 14* (pp. 3–26). New York: Oxford University Press.
- Kim, D. (1976). *Incountry adoption: A study of self-concept of adolescent Korean children who were adopted by American Families*. Unpublished doctoral dissertation, University of Chicago.
- Kim, J. (1981). *The process of Asian-American identity development: A study of Japanese American women's perceptions of their struggle to achieve positive identities*. Unpublished doctoral dissertation, University of Massachusetts.
- King, J. (1992). *Analysis of ethnic identity pilot data*. Unpublished manuscript. National Center for American Indian and Alaska native Mental health research, University of Colorado Health science center, Denver.
- Kirby, C. S. (1977). *Complexity-simplicity as a dimension of identity formation*. Unpublished doctoral dissertation, Michigan State University.
- Kivisto, P. & Nefzger, B. (1993). Symbolic ethnicity and American Jews: The relationship of ethnic identity to behavior and group affiliation. *Social Science Journal*, 30, 1–12.
- Kohlberg, L. & Gilligan, C. (1971). The adolescent as a philosopher: The discovery of the self in a post-conventional world. *Daedalus*, 100, 1051–1086.

- Kosmin, B. A. & Keysar, A. (2000). *"Four up" – The high school years, 1995–1999: The Jewish identity development of the B'nei Mitzvah class of 5755*. New York: The Jewish Theological Seminary.
- Krate, R., Leventhal, G. & Silverstein, B. (1974). Self-perceived transformation of Negro-to-Black identity. *Psychological Reports*, 35, 1071–1075.
- Kuhn, T. S. (1962). *The structure of scientific revolution*. Chicago: University of Chicago Press.
- LaFromboise, T. D. & Low, K. G. (1989). American Indian children and adolescents. In J. T. Gibbs & L. N. Huang (Eds.), *Children of color* (pp. 114–147). San Francisco: Jossey-Bass.
- Laosa, L. (1984). Social policies toward children of diverse ethnic, racial and language groups in the United States. In H. Stevenson & A. Siegel (Eds.), *Child development research and social policy* (pp. 1–109). Chicago: University of Chicago Press.
- Lax, R. & Richards, A. (1981). Observations on the formation of Jewish identity in adolescents: Research report. *Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 18, 299–310.
- Leclezio, M. K., Louw-Potgieter, J. & Souchon, M. B. S. (1986). The social identity of Mauritian immigrants in South Africa. *Journal of Social Psychology*, 126, 61–69.
- Lewin, K. (1948). *Resolving social conflicts*. New York: Harper.
- Lipset, S. M. (1994). *The power of Jewish education*. Los Angeles & Brookline, MA: The Wilstein Institute.
- Looft, W. R. (1971). Egocentrism and social interaction in adolescence. *Adolescence*, 6, 485–494.
- Looft, W. R. (1972). Egocentrism and social interaction across the life span. *Psychological Bulletin*, 78, 73–92.
- Lydens, A. (1988). *A longitudinal study of cross-cultural adoption: Identity development among Asian adoptees at adolescence and early*

- adulthood*. Unpublished doctoral dissertation, Northwestern University, IL.
- Maccoby, E. E. & Martin, J. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In M. E. Hetherington (Ed.), *Handbook of child psychology, Vol. 4: Socialization, personality, and social development* (pp. 1–102). New York: John Wiley.
- Mahler, C. (1969). *The assessment and evaluation of the coping styles of two ego identity status groups: Moratorium and Foreclosure, two identity conflict-arousing stimuli*. Unpublished master's thesis, SUNY at B.
- Makabe, T. (1979). Ethnic identity scale and social mobility: The case of Nisei in Toronto. *The Canadian Review of Sociology and Anthropology*, 16, 136–145.
- Maldonado, D., Jr. (1975). Ethnic self-identity and self-understanding. *Social Casework*, 56, 618–622.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551–558.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159–187). New York: Wiley.
- Marcia, J. & Kowaz, A. (1988, April). *Current research directions in psychological development theory*. Paper presented at the Western Psychological Association meeting, Burlingame, CA.
- Markowitz, F. (1990). Plaiting the strands of Jewish identity: A review article. *Comparative Studies in Society and History*, 32, 181–189.
- Markstrom, C. A. (1987, April). *A comparison of psychosocial maturity between four ethnic groups during middle adolescence*. Paper presented at the biennial meeting of the Society of Research on Child Development, Baltimore, MD.
- Markstrom-Adams, C. A. (1992). A consideration of intervening factors in adolescent identity formation. In J. R. Adams, T. P. Gullotta & R.

- Montemayor (Eds.), *Adolescent Identity Formation* (pp. 173–192). Newbury Park, CA: Sage.
- Markstrom, C. A., Berman, R. C. & Bruschi, G. (1998). An exploratory examination of identity formation among Jewish adolescents according to context. *Journal of Adolescent Research*, 13, 202–222.
- Markus, H. & Wurf, E. (1987). The dynamic self-concept: A social psychology perspective. *Annual Review Psychology*, 38, 299–337.
- Masterson, J. F. (1988). *The search for the real self: Unmasking the personality disorders of our age*. New York: Free Press.
- Matute-Bianchi, M. (1986). Ethnic identities and pattern of school success and failure among Mexican-descent and Japanese-American students in a California high school: An ethnographic analysis. *American Journal of Education*, 95, 233–255.
- McRoy, R., Zurcher, L., Lauderdale, M. & Anderson, R. (1982). Self-esteem and racial identity in transracial and inracial adoptees. *Social Work*, 27, 522–526.
- Mendelberg, H. E. (1986). Identity conflict in Mexican-American adolescents. *Adolescence*, 21, 215–222.
- Miller, D. R. (1963). The study of social relationships: Situation, identity, and social interaction. In S. Koch (Ed.), *Psychology: A study of a science*. New York: McGraw-Hill.
- Milner, D. (1984). The development of ethnic attitudes. In H. Tajfel (Ed.), *The social dimension: European developments in social psychology, Vol. 1*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitchell, C. M., Dick, R. W. & Beals, J. (1993). *Measuring alcohol use and abuse among American Indian adolescence: Using quantitative and qualitative strategies*. Unpublished manuscript National Center for American Indian and Alaska native Mental health research, University of Colorado Health science center, Denver.
- Moran, J. R., Fleming, C. M., Pomervell, P. & Manson, S. M. (1999).

- Measuring bicultural ethnic identity among American Indian Adolescents: A factor analysis study. *Journal of Adolescent Research*, 14, 405–426.
- Morten, G. & Atkinson, D. (1983). Minority identity development and preference for counselor race. *Journal of Negro Education*, 52, 156–161.
- Nobles, W. W. (1973). Psychological research and the black self-concept: A critical review. *Journal of Social Issues*, 29, 11–31.
- Oetting, E. R. & Beauvais, E. (1991). Orthogonal culture identification theory: The culture identification of minority adolescents. *International Journal of Addictions*, 25, 655–685.
- Ogbu, J. (1987). Opportunity structure, cultural boundaries and literacy. In J. Langer (Ed.), *Language, literacy, and culture: Issues of society and schooling*. Norwood, NJ: Ablex.
- Padilla, A. M. (1980). The role of cultural awareness and ethnic loyalty in acculturation. In A. M. Padilla (Ed.), *Acculturation: Theory, models and some new findings*. Boulder, CO: Westview.
- Parham, T. (1989). Cycles of psychological nigrescence. *The Counseling Psychologist*, 17, 187–226.
- Parham, T. & Helms, J. (1981). The influence of Black student's racial identity attitudes on preference for counselor's race. *Journal of Counseling Psychology*, 28, 250–257.
- Parham, T. & Helms, J. (1985a). Attitudes of racial identity and self-esteem of black students: An exploratory investigation. *Journal of College Student Personnel*, 26, 143–147.
- Parham, T. & Helms, J. (1985b). Relation of racial identity attitudes to self-actualization and affective states of Black students. *Journal of Counselling Psychology*, 32, 431–440.
- Parker, M. S. (1985). Identity and the development of religious thinking. In A. S. Waterman (Ed.), *New directions for child development*, Vol. 30:

- Identity in adolescence: Processes and contents* (pp. 43–60). San Francisco: Jossey-Bass.
- Paul, M. & Fischer, J. (1980). Correlates of self-concept among Black early adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 9, 163–173.
- Peters, M. F. (1985). Racial socialization of young black children. In H. P. McAdoo & J. L. McAdoo (Eds.), *Black children* (pp. 159–173). Newbury Park, CA: Sage.
- Phinney, J. S. (1989). Stages of ethnic identity in minority group adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 9, 34–49.
- Phinney, J. S. (1990). Ethnic identity in adolescents and adults: Review of Research. *Psychological Bulletin*, 108(3), 499–514.
- Phinney, J. S. (1992). The multigroup ethnic identity measure: A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7, 156–176.
- Phinney, J. S. (1996). When we talk about American ethnic groups, what do we mean? *American Psychologist*, 51, 918–927.
- Phinney, J. & Alipuria, L. (1990). Ethnic identity in college students from four ethnic groups. *Journal of Adolescence*, 13, 171–183.
- Phinney, J. & Alipuria, L. (1996). At the interface of culture: Multiethnic/multiracial high school and college students. *Journal of Social Psychology*, 136, 139–158.
- Phinney, J. S., Cantu, C. L. & Kurtz, D. A. (1997). Ethnic and American identity as predictors of self-esteem among African American, Latino, and White adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 26, 165–185.
- Phinney, J. & Chavira, V. (1992). Ethnic identity and self-esteem: An exploratory longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 15, 271–281.
- Phinney, J. & Chavira, V. (1995). Parental ethnic socialization and adolescent coping with problems related to ethnicity. *Journal of Research on Adolescence*, 5, 31–53.

- Phinney, J., Chavira, V. & Tate, J. D. (1993). The effect of ethnic threat on ethnic self-concept and own-group ratings. *Journal of Social Psychology, 133*, 469–478.
- Phinney, J., Lochner, B. & Murphy, R. (1990). Ethnic identity development and psychological adjustment in adolescence. In A. Stiffman & L. Davis (Eds.), *Ethnic issues in adolescent mental health*. Newbury Park, CA: Sage.
- Phinney, J. & Nakayama, S. (1991, April). *Parental influence on ethnic identity formation in minority adolescents*. Paper presented at the biennial meeting of the Society for Research on Child Development, Seattle, WA.
- Phinney, J. S. & Rosenthal, A. R. (1992). Ethnic identity in adolescence: Process, context, and outcome. In G. R. Adams, T. P. Gullotta & R. Montemayor (Eds.), *Adolescent Identity Formation* (pp. 145–172). Newbury Park, CA: Sage.
- Phinney, J. & Tarver, S. (1988). Ethnic identity search and commitment in Black and White eighth graders. *Journal of Early Adolescence, 8*, 265–277.
- Piaget, J. (1972). Intellectual evolution from adolescence to adulthood. *Human Development, 15*, 1–12.
- Ponterotto, J. & Wise, S. (1987). Construct validity study of the Racial Identity Attitude Scale. *Journal of Counseling Psychology, 34*, 218–223.
- Protinsky, H. & Wilkerson, J. (1986). Ego identity, egocentrism, and formal operations. *Adolescence, 21*, 461–466.
- Putallaz, M. (1987). Maternal behavior and children's sociometric status. *Child Development, 58*, 324–340.
- Rimor, M. & Katz, E. (1993). *Jewish involvement of the baby bloom generation: Interrogating the 1990 National Jewish Population Survey*. Jerusalem: The Louis Guttman Institute of Applied Social Research.



- Roberts, R. E., Phinney, J. S., Masse, L. C., Chen, Y. R., Roberts, C. R. & Romero, A. (1999). The structure of ethnic identity of young adolescents from diverse ethnocultural groups. *Journal of Early Adolescence, 19*, 301–322.
- Rogler, L., Cooney, R. & Ortiz, V. (1980). Intergenerational change in ethnic identity in the Puerto Rican family. *International Migration Review, 14*, 193–214.
- Rotheram, M. & Phinney, J. (1987). Definitions and perspectives in the study of children's ethnic socialization. In J. Phinney & M. Rotheram (Eds.), *Children's ethnic socialization: Pluralism and development*. Newbury Park, CA: Sage.
- Rosenberg, M. (1986). *Conceiving the self*. Melbourne, Australia: Krieger.
- Rosenthal, D. A. (1987). Ethnic identity development in adolescents. In J. S. Phinney & M. J. Rotheram (Eds.), *Children's ethnic socialization: Pluralism and development*. Newbury Park, CA: Sage.
- Rosenthal, D. A. & Cichello, A. (1986). The meeting of two cultures: Ethnic identity and psychological adjustment of Italian-Australian adolescents. *International Journal of Psychology, 21*, 487–501.
- Rosenthal, D. A. & Feldman, S. S. (1992a). The relationship between parenting behavior and ethnic identity in Chinese-American and Chinese-Australian adolescents. *International Journal of Psychology, 27*, 19–31.
- Rosenthal, D. A. & Feldman, S. S. (1992b). The nature and stability of ethnic identity in Chinese youth: Effects of length of residence in two cultural contexts. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 23*, 214–227.
- Rosenthal, D. A. & Grieve, N. R. (1990). Attitudes to the gender cultures: A comparison of Italian-Australian and Anglo-Australian female tertiary students. *Australian Psychologist, 25*, 282–292.
- Rosenthal, D. A. & Hrynevich, C. (1985). Ethnicity and ethnic identity: A comparative study of Greek-, Italian-, and Anglo-Australian

- adolescents. *International Journal of Psychology*, 20, 723–742.
- Rosenthal, D. A., Moore, S. M. & Taylor, M. J. (1983). Ethnicity and adjustment: A study of the self-image of Anglo-, Greek-, and Italian-Australian working-class adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 12, 117–135.
- Rowe, L. & Marcia, J. E. (1980). Ego identity status, formal operations, and moral development. *Journal of Youth and Adolescence*, 9, 87–99.
- Rubin, M. & Hewstone, M. (1998). Social identity theory's self-esteem hypothesis: A review and some suggestions for clarification. *Personality and Social Psychology Review*, 2, 40–62.
- Sachdev, I. & Bourhis, R. Y. (1985). Social categorization and power differentials in group relations. *European Journal of Social Psychology*, 15, 415–434.
- Sachdev, I. & Bourhis, R. Y. (1987). Status differentials and intergroup behavior. *European Journal of Social Psychology*, 17, 277–293.
- Salgado de Snyder, N., Lopez, C. M. & Padilla, A. M. (1982). Ethnic identity and cultural awareness among the offspring of Mexican interethnic marriages. *Journal of Early Adolescence*, 2, 277–282.
- Semaj, L. (1980). The development of racial evaluation and preference: A cognitive approach. *The Journal of Black Psychology*, 6, 59–79.
- Shapiro, E. S. (1997). American Jews and the problem of identity. *Society*, 34, 14–19.
- Sidanius, J. & Pratto, F. (1999). *Social Dominance – An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Simic, A. (1987). Ethnicity as a career for the elderly: The Serbian-American case. *Journal of Applied Gerontology*, 6, 113–126.
- Singelis, T. M. (1994). The measurement of independent and interdependent self-construals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 580–591.

- Singh, V. (1977). Some theoretical and methodological problems in the study of ethnic identity: A cross-cultural perspective. *New York Academy of Sciences: Annuals*, 285, 32–42.
- Slugoski, B. R., Marcia, M. E. & Koopman, R. F. (1984). Cognitive and social interactional characteristics of ego identity statuses in college males. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47, 646–661.
- Smith, E. R. & Henry, S. (1996). An in-group becomes part of the self: Response time evidence. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 22(6), 635–642.
- Spencer, M. (1982). Personal and group identity of black children: An alternative synthesis. *Genetic Psychology Monographs*, 106, 59–84.
- Spencer, M. (1983). Children's cultural values and parental child rearing strategies. *Developmental Review*, 4, 351–370.
- Spencer, M. S., Acard, L. D., Harachi, T. W., Catalano, R. F. & Oxford, M. (2000). Ethnic identity among monoracial and multiracial early adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 20, 365–387.
- Spencer, M. & Dornbusch, S. M. (1990). Minority youth in America. In S. S. Feldman & G. R. Elliot (Eds.), *At the threshold: The developing adolescent* (pp. 123–146). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Spencer, M. B. & Markstrom-Adams, C. (1990). Identity processes among American cultural minority group children. *Child Development*, 61, 290–310.
- Steinberg, L. D. (1990). Interdependency in the family: Autonomy, conflict and harmony in the parent-adolescent relationship. In S. S. Feldman & G. R. Elliot (Eds.), *At the threshold: The developing adolescent* (pp. 255–276). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Streitmatter, J. L. (1988). Ethnicity as a mediating variable of early adolescent identity development. *Journal of Adolescence*, 11, 335–346.
- Sue, D. W. (1981). *Counseling the culturally different: Theory and practice*.

New York: John Wiley.

- Szapocznik, J. & Kurtines, W. (1980). Acculturation, biculturalism, and adjustment among Cuban Americans. In A. M. Padilla (Ed.), *Acculturation: Theory, models, and some new finding*. Boulder, CO: Westview.
- Tajfel, H. (1970). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, 223, 96–102.
- Tajfel, H. (1978). *The social psychology of minorities*. New York: Minority Rights Group.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Tajfel, H., Billig, M., Bundy, R. & Flament, C. (1971). Social categorization and intergroup behavior. *European Journal of Social Psychology*, 1, 149–178.
- Tajfel, H. & Turner, J. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33–47). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations* (pp. 7–24). Chicago, IL: Nelson-Hall.
- Taylor, R. (1989). Black youth, role models, and the social construction of identity. In R. Jones (Ed.), *Black adolescents*. Berkeley, CA: Cobb & Henry.
- Taylor, D. M., Bassili, J. N. & Aboud, F. E. (1973). Dimensions of ethnic identity: An example from Quebec. *Journal of Social Psychology*, 89, 185–192.
- Taylor, D. A. & Moriarty, B. F. (1987). In-group bias as a function of competition and race. *Journal of Conflict Resolution*, 31, 192–199.
- Terrel, F. & Taylor, J. (1978). The development of an inventory to measure certain aspects of Black nationalist ideology. *Psychology*, 15, 31–33.

- Teske, R. & Nelson, B. (1973). Two scales for the measurement of Mexican-American identity. *International Review of Modern Sociology*, 3, 192–203.
- Thornton, M. C., Chatters, L. M., Taylor, R. J. & Allen, W. R. (1990). Sociodemographic and environmental correlates of racial socialization by black parents. *Child Development*, 61, 401–409.
- Ting-Toomey, S. (1981). Ethnic identity and close friendship in Chinese-American college students. *International Journal of Intercultural Relations*, 5, 383–406.
- Triandis, H. C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. *Psychological Review*, 96, 506–520.
- Triandis, H. C., Kashima, Y., Shimada, E. & Villareal, M. (1986). Acculturation indices as a means of confirming cultural differences. *International Journal of Psychology*, 21, 43–70.
- Turner, J. C. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Oxford: Basil Blackwell.
- Tzuriel, D. & Klein, M. M. (1977). Ego identity: Effects of ethnocentrism, ethnic identification, and cognitive complexity in Israeli, Oriental, and Western ethnic groups. *Psychological reports*, 40, 1099–1110.
- Ullah, P. (1985). Second generation Irish youth: Identity and ethnicity. *New Community*, 12, 310–320.
- Ullah, P. (1987). Self-definition and psychological group formation in an ethnic minority. *British Journal of Social Psychology*, 26, 17–23.
- Valk, A. (2000). Ethnic identity, ethnic attitudes, self-esteem, and esteem toward others among Estonian and Russian adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 15(6), 637–651.
- Valk, A. & Karu, K. (1998). Determinants of ethnic attitudes. In A. Herrberg (Ed.), *Which identity for which Europe?* (pp.1–70). Alborg, Denmark: Alborg University Press.
- Verkuyten, M. (1992). Ethnic group preferences and the evaluation of ethnic

- identity among adolescents in the Netherlands. *Journal of Social Psychology*, 132, 741–750.
- Verkuyten, M. (1995). Self-esteem, self-concept stability, and aspects of ethnic identity among minority and majority youth in the Netherlands. *Journal of Youth and Adolescence*, 24, 155–175.
- Verkuyten, M. (1996). Personal self-esteem and prejudice among ethnic majority and minority youth. *Journal of Research in Personality*, 30, 248–263.
- Wagner, J. A. (1987). Formal operations and ego identity in adolescence. *Adolescence*, 22, 23–35.
- Waterman, A. (1982). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review of research. *Developmental Psychology*, 18, 341–358.
- Waterman, A. S. (1984). *The psychology of individualism*. New York: Praeger.
- Waters, M. C. (1990). *Ethnic options: Choosing identities in America*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.
- Waxman, C. I. (1990). Is the cup half-full or half-empty? Perspectives on the future of the American Jewish community. In S. M. Lipset (Ed.), *American pluralism and the Jewish community* (pp. 72–85). New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- White, C. & Burke, P. (1987). Ethnic role identity among Black and White college students: An interactionist approach. *Sociological Perspectives*, 30, 310–331.
- Whitebourne, S. K. (1986). *The me I know: A study of adult identity*. New York: Springer-Verlag.
- Yogev, A. & Jamsky, H. (1983). Children of ethnic intermarriage in Israeli schools: Are they marginal? *Journal of Marriage and the Family*, 45, 965–973.
- Zak, I. (1973). Dimensions of Jewish-American identity. *Psychological*

*Reports*, 33, 891–900.

Zak, I. (1976). Structure of ethnic identity of Arab-Israeli students.

*Psychological Reports*, 38, 239–246.

Zack, N. (1993). *Race and mixed race*. Philadelphia: Temple University Press.





